

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 27.

Lördagen den 21 april, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs herr *Erikssons* i Grängesberg vid kammarens näst-föregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan, att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål i anledning av vidtagen avstängning från arbetslöshetsunderstöd inom järnbruks-distrikten; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 2.

Vidare föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets ut-låtanden nr 32 och 33.

§ 3.

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 50 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående avlö-ningar samt uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksam-het jämte en i ämnet väckt motion.

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 50 av nionde huvudtiteln framlagt förslag till löne-reglering för tjänstemännen vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå m. m.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade jordbruksutskottet till behandling förehaft en inom andra kamma-ren väckt motion, nr 159, av herrar *Janson* i Kungsör och *Jönsson* i Revinge, vilka hemställt, att riksdagen ville besluta att bokhållarna vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt vid Strömsholms hingstdepå måtte uppföras, den förre i lönegraden B 10 och den senare i löne-graden B 9 i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna lönegrader resp. B 9 och B 8.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väck-ta motionen,

Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
(Forts.)

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1923 äga tillämpning å tjänstemän vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå;

dels besluta, att i 5 § 1 mom. av nämnda avlöningsreglemente skulle upptagas depåchefsbefattningarna vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå med arvoden, för år räknat, av respektive 9,500 och 8,500 kronor;

dels besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skulle under nionde huvudtiteln införas följande:

Verk och befattningar	Avdelning och lönegrad enligt löneplanen
-----------------------	--

Nionde huvudtiteln.

Flyinge hingstdepå och stuteri.

Depåchef, arvode enligt 5 § i reglementet	—
Beridare	B 10
Veterinär	B 10
Bokhållare	B 9

Strömsholms hingstdepå.

Depåchef, arvode enligt 5 § i reglementet	—
Beridare	B 9
Bokhållare	B 8;

dels bestämma antalet av de i tjänsteförteckningen upptagna ordinarie befattningshavarna vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå på följande sätt:

Vid Flyinge hingstdepå och stuteri.

	Avlöningsgrad
1 depåchef, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 beridare	B 10
1 veterinär	B 10
1 bokhållare	B 9

Vid Strömsholms hingstdepå.

1 depåchef, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 beridare	B 9
1 bokhållare	B 8;

dels godkänna de i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 8 januari 1923 framlagda förslag till avlöningsstater för Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå ävensom till övergångsavlöningsstat för sistnämnda depå;

dels besluta vissa särskilda bestämmelser att från och med den 1 juli 1923 lända till efter rättelse beträffande de tjänstemän vid stuteristaten, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning;

dels besluta, att, där sådan ordinarie tjänsteman å stuteristaten, å vilken förenämnda avlöningsreglemente skulle komma att äga tillämpning, enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av juli månad 1923 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad 1923 innehade, i förskott uppburit för juli månad 1923, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för tjänsteman, som utöver kontant avlöning åtnjöt fri bostad jämte i förekommande fall trädgård och fritt bränsle, skulle ökas med värdet, enligt vederbörande myndighets uppskattning, av denna förmån för en månad;

dels medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsarrangemang finge bestridas av de i ordinarie avlöningsstaterna för Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå upptagna anslagsposterna för avlöningar till ordinarie tjänstemän;

dels förklara, att övriga av riksdagen i dess skrivelse den 22 februari 1921, nr 55, lämnade medgivanden i anledning av den av riksdagen då beslutade löneordningen för statsdepartement med flera verk skulle i tillämpliga delar gälla även beträffande stuteristaten;

dels besluta, att 2 § i kungörelsen den 29 juni 1921, med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension, skulle från och med den 1 juli 1923 hava ändrad lydelse i enlighet med det i förenämnda statsrådsprotokoll därutinnan framlagda förslag;

dels förordna, att Ottenby kungsladugård skulle, räknat från och med det arrendeår, som började den 14 mars 1923, under domänstyrelsens förvaltning behandlas såsom jordbruksegendom jämlikt gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner och avkastningen sålunda från och med samma arrendeår tillföras domänfonden;

dels ock, med uteslutande ur riksstaten av ordinarie anslaget till hingstdepåernas verksamhet, i riksstaten under rubrik »hingstdepåer och stuterier» uppföra

ej mindre till avlöningar ett ordinarie förslagsanslag av	kronor 45,400
---	---------------

än även till uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet ett ordinarie reservationsanslag av	» 185.000.
--	------------

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.*
(Forts.)

Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
(Forts.)

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Nilsson* i Tånga; och

av herr *Hermelin*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning och den i ämnet väckta motionen,

dels i riksstaten uppföra det ordinarie reservationsanslaget till uppehållande av statens hingstdepåers verksamhet med 193,400 kronor;

dels ock till extra personal vid Flyinge hingstdepå anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 4,630 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Janson** i Kungsör: Herr talman, mina damer och herrar! I samråd med herr Jönsson i Revinge har jag väckt en motion därom, att de bestämmelser, som löneregeringskommittén föreslagit för tjänsterna vid Flyinge och Strömsholms stuteri, skola ändras såtillvida, att bokhållaren vid dessa inrättningar uppflyttas i en högre löneklass. Vi ha grundat vår framställning därpå, att denna befattning tidigare varit likställd med veterinärens och beridarens på respektive platser. Det förefaller oss icke rättvist, att en så viktig befattning som redogörarens — i förslaget kallad bokhållarens — skall upptagas i en lägre löneklass.

Av instruktionerna för beridaren och för bokhållaren framgår det också, att det förefinnes en ofantlig skillnad mellan deras göromål och ansvar, en skillnad som är till bokhållarens fördel och ej till hans nackdel. Jag skall be att i korthet få göra ett par citat.

Instruktionen för beridaren säger, att hans tjänstgöring »i huvudsak endast avser övervakandet av hästarnas dressyr, motionering och skötsel samt tillsyn av stallpersonalen, varvid han kan biträdas av fodermarsken». Bokhållarens tjänstgöring däremot är i hög grad mångsysslande och krävande, då förutom de rena kamerala göromålen honom åligger »1) att under vederbörande depåchefers frånvaro handhåva förvaltningen av depåernas ekonomi; 2) att besiktiga och mottaga allt för depåerna upphandlat furage; 3) att under uppbördsmanansvar redovisa för all spannmål och annat kraftfoder; 4) att verkställa alla utbetalningar och ansvara för desammars riktighet; 5) att föranstalta om ekonomisk besiktning av depåernas byggnader samt därvid föra protokoll». Enligt förenämnda instruktion åtföljes beridaretjänsten icke av något som helst uppbördsmanansvar, då däremot bokhållaretjänsten, så som framgår av instruktionen, är förenad med ett betydande och för innehavarna i många fall riskfyllt ansvar.

För en befattningshavare sådan som bokhållaren, som under alla tider haft samma avlöning som beridaren, måste det under sådana förhållanden kännas djupt kränkande att nu bli placerad i en lägre löneklass än denne. Jag vill också erinra om att när förslaget underställdes stuteriöverstyrelsen, förklarade denna, att »dessa

befattningshavare hava alltid förut åtnjutit sinsemellan lika stora avlöningsförmåner, och synes, i enlighet med vad styrelsen förut i ärendet anfört, denna likställighet böra bibehållas.»

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
(Forts.)*

Utskottet har inte heller kunnat annat än medgiva, att »vissa skäl synas utskottet tala för en ändring i Kungl. Maj:ts förslag på sätt motionärerna ifrågasatt beträffande den vid Strömsholm anställda bokhållaren». Men det tillägges: »Å andra sidan torde en sådan åtgärd icke kunna undgå att inverka på vissa andra vid hingstdepåerna anställda befattningshavares löneställning.» Denna farhåga är enligt mitt förmenande fullkomligt onödig, ty det finns ingen, vare sig vid Flyinge eller Strömsholm, som är likställd med dessa befattningshavare.

Till sist vill jag meddela, att depåchefen vid Strömsholm, en person, som naturligen bäst av alla känner till de olika befattningshavarnas arbete och kvalifikationer, yttrat sig på följande sätt: »För den närvarande i tjänst varande bokhållaren kräver därför enklaste rättvisa, att han tillerkännes ett personligt lönetillägg av sådan storlek, att han icke under det sista året av sin långa, synnerligen förtjänstfulla tjänstgöring lider en löneminskning, som under förhandenvarande förhållanden måste anses otillbörligt hänsynslös och orättvis.»

En reservant i denna fråga, friherre Hermelin, anser t. o. m., att det är bäst att yrka avslag på hela löneregeringsförslaget. Jag är emellertid av den åsikten, att kammaren kan antaga detsamma med vissa ändringar, och jag ber därför att, med stöd av vad jag nu anfört, få hemställa om bifall till utskottets hemställan med följande ändringar nämligen: *dels* å sid. 13 i betänkandet: 1) att bokhållaren vid Flyinge uppflyttas från B 9 till B 10 och 2) att bokhållaren vid Strömsholm uppflyttas från B 8 till B 9; *dels* att samma ändringar vidtagas å sid. 14; samt *dels* å sid. 16 att slutsumman höjes från 45,000 kronor till 46,000 kronor.

Herr Hermelin: Herr talman! Såsom den siste ärade talaren nämnde, har jag vid detta utlåtande fogat en reservation, som avser avslag på den kungl. propositionen och utskottets hemställan samt ett bibehållande av nuvarande avlöningsförmåner för personalen vid hingstdepåerna, intill dess en ny utredning kommer till stånd.

Det förhåller sig nämligen så, att Kungl. Maj:t med stöd av lönenämnden för riksdagen framlagt detta förslag om löneregering vid hingstdepåerna *utan att stuteriöverstyrelsen varit i tillfälle att yttra sig om detsamma*. Detta uppmärksammades under behandlingen i utskottet, och då det dessutom förelåg motioner i ärendet, nämligen av herr Janson i Kungsör och herr Jönsson i Revinge, beslöt utskottet att låta infordra stuteriöverstyrelsens yttrande över förslaget i dess helhet. Detta yttrande finnes bifogat utlåtandet och upptager en del jämförelser mellan de nuvarande avlöningsförmånerna och de av Kungl. Maj:t föreslagna. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa dessa siffror utan vill endast nämna den slutsats stuteriöverstyrelsen kommit till: utredningen visar, att en

Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
(Forts.)

avgjord försämring i lönevillkoren för personalen skulle inträda. För att få en ändring till stånd härutinnan, finnes det endast två utvägar. Den ena är att personalen — på grund av de säregna förhållanden som göra sig gällande vid dessa hingstdepåer — bibehålles vid de naturaförmåner i bostäder och bränsle, som hittills utgått. Den andra möjligheten är att höja upp samtliga grupper i en högre löneklass. Vad slutligen motionärernas förslag beträffar, anser stuteriöverstyrelsen, att ingenting är att erinra mot, att bokhållaren sättes i samma löneklass som beridaren.

Utskottet har emellertid icke velat taga ställning till dessa frågor utan sökt att genom teoretiska anvisningar få saken utjämnad. Emellertid anser jag, att innan en löneroglering göres, måste den divergens, som förefinnes mellan lönenämndens och stuteriöverstyrelsen i detta avseende, bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning. För den skull har jag yrkat avslag på utskottets hemställan och den kungliga propositionen. Jag anser, att även de ärade motionärerna kunde gå på denna linje, ty i så fall skulle givetvis de synpunkter, som de velat göra gällande, bli föremål för prövning och kanske lösas i den riktning de önska.

Yrkas det nu avslag på propositionen, får man å andra sidan hemställa om bibehållande av de nu gällande löneförmånerna under nästkommande år. Dessa uppgå enligt beräkningar för i fjol till 193,400 kronor, vartill kommer det extra anslaget till personalen vid Flyinge på 4,633 kronor.

Ett bifall till mitt yrkande skulle endast medföra ett uppskov av denna fråga en kortare tid, och förhållandena vid hingstdepåerna torde vara sådana, att detta utan olägenhet kan gå för sig. Jag hemställer alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av mig vid utlåtdandet fogade reservationen.

Herr **Björk**: Herr talman! Att det möjligen kan föreligga någon rättvisa i vad motionärerna föreslagit, vågar jag visst inte bestrida, synnerligast vad Flyinge beträffar. Genom stuteriets förläggning till Flyinge får ju bokhållaren en betydligt ökad arbetsbörda, och då beridare och bokhållare förut stått i samma löneklass, förefaller det mig, som om motionärernas synpunkter vore riktiga. Men då första avdelningen, som haft att förberedande handlägga detta ärende, inte haft något att invända mot Kungl. Maj:ts framställning, har jag inte ansett mig böra gå emot utskottet. Av helt naturliga skäl ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Jag har visserligen icke varit med om detta ärendes handläggning i utskottet in pleno, men då jag deltagit i den förberedande behandlingen av detsamma på avdelningen, skall jag be att få säga några ord.

Vad först de väckta motionerna om ändring av löneskalorna för personalen vid såväl Flyinge som Strömsholm beträffar, vill jag nämna, att avdelningen till en början var inne på den tanken, att

man borde flytta upp i varje fall bokhållaren vid Strömsholm i en högre löneklass, därför att dennes löneförhållanden enligt den nya lönestaten skulle bli betydligt sämre än vad de för närvarande äro. Detta beror huvudsakligast därpå, att bokhållarna för närvarande ha fria bostäder, fri ved liksom trädgård och planteringsland och andra naturaförmåner, vilket måste inverka på löneförhållandena vid övergång till en ny lönestat. Jag vill minnas, att bokhållaren såväl vid Flyinge som Strömsholm ha så stora bostäder som omkring 8 rum och kök, och enligt vad som upplyses i en promemoria från stuteriöverstyrelsen, har chefen i Flyinge en bostad på 18 rum och kök utom åtskilliga hallar o. s. v. Det är klart, att även uppvärmningskostnaderna äro betydliga: för bokhållaren i Strömsholm utgjorde de för ett år 50 kubikmeter ved, d. v. s. 12 1/2 famn jämte 20 hektoliter antracit. Omräknas allt sådant i kontanta penningar, måste lönerna enligt den nya löneskalan ställa sig ganska dåliga. Därtill kommer, att den bokhållare, det här särskilt är fråga om, varit i tjänst många år och innehar båda lönetilläggen, varför han enligt förevarande förslag skulle komma i sämre ställning än den han för närvarande har.

När avdelningen skulle fatta ståndpunkt, ansåg man sig emellertid inte kunna gå med på motionärernas hemställan, varken i fråga om bokhållarebefattningen vid Flyinge eller vid Strömsholm. Vi ansågo oss nämligen inte kunna överblicka, vilka konsekvenser det skulle föra med sig, om man började rubba på löneskalan. Visserligen säger herr Janson i Kungsör, att det endast är dessa bokhållare vid Flyinge och Strömsholm, som skulle beröras av en ändring, men det är att märka, att hela idén med lönestaterna för den civila förvaltningen har ju varit, att man i fall sådana som dessa skall jämföra samtliga likartade befattningar inom den civila förvaltningen överhuvud, och i så fall kunna konsekvenserna bli tämligen stora.

Nu har stuteriöverstyrelsen i en skrivelse till Kungl. Maj:t i september 1922 anført, att beridaren vid Flyinge på grund av stuteriets förflyttning dit skulle komma att få ett betydligt mera ökat arbete, än vad han haft förut. Statskontoret är av samma uppfattning när det säger, att en sådan vidsträcktare tjänstgöring icke kunde påvila dessa befattningshavare vid Flyinge på grund av att stuteriet flyttats dit; utan för det ökade arbete, som härigenom uppkomme, borde ersättning beredas i form av höjda löneförmåner. Stuteriöverstyrelsen har också framhållit, att detta borde tagas i betraktande, då det gäller bokhållaren vid Flyinge. Löneregreringskommittén har emellertid ställt sig avvisande då den säger: »Kommittén kunde icke dela denna styrelsens uppfattning. Enligt kommitténs mening torde nämligen stuteriets tillkomst icke medföra, att bokhållarens arbete och ansvar ökades i samma omfattning som beridarens, och hade det för den skull synts kommittén rättvist, att befattningshavarna ifråga icke vidare likställdes i avlöningshänseende. Kommittén förordade för sin del, att bokhållaren vid Flyinge hängstdepå och stuteri placerades en lönegrad lägre än beridaren därstädes och att han sålunda hänfördes till lönegraden B 9.»

Nu vill jag säga som min personliga uppfattning, det jag tror,

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hängstdepåer.
(Forts.)*

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingsstdepäer.*

(Forts.)

att det skulle vara olyckligt, ifall riksdagen slår in på den vägen att på grund av enskilda motionärers framställning företaga några rubbningar i löneskalorna. Jag tror, att det kommer att föra med sig sådana konsekvenser, att allt vad vi arbetat och strävat för, nämligen att få in likformighet i vad gäller löneförhållandena i dessa löneskalor, blir upprivet.

Är det nu så, att riksdagen anser, att någon orättvisa här blivit begången, vilket jag kan medge åtminstone vad beträffar bokhållaren vid Strömsholm, där denne man, såsom nämnts, tjänat så länge, att han kommit upp till båda ålderstilläggen på tillsammans 600 kronor och står i begrepp att avgå under år 1924. Men frågan är då den: skall man göra en förhöjning i en ny lönestat, därför att en person i hög löneställning står färdig att avgå, eller skall man låta det vara på den grund, att hans efterträdare dock icke komme i sämre ställning, än vad han skulle ha enligt gamla lönestaten?

Jag tror därför att kammaren gör klokast i att välja på två saker: antingen att taga utskottets förslag eller också taga den reservation, som är avgiven av friherre Hermelin; ty i det senare fallet få stuteriöverstyrelsen, Kungl. Maj:t och lönekommittén taga detta ärende till förnyad prövning, vilket kanske vore det lyckligaste. Emellertid tror jag icke, att det sker så synnerligen stor skada, även om man tar utskottets förslag, åtminstone med den motivering, som utskottet här har anfört. Jag kan i alla händelser icke finna det riktigt, om meningen är, att samma förhållande som hittills skall råda, eller att man skall beräkna hyra för bostad på 8 rum och kök för en tjänsteman, som icke har högre social ställning än en bokhållare. Man borde i stället, därest det låter sig göra, minska på dessa bostäder, ty staten bör icke kräva hyra för mer än vad som kan anses nödvändigt för bostadsändamål. För övrigt, om man ser på dessa gamla slott, som icke kunna användas för andra ändamål, bör man i viss mån upplåta sådana som tjänstebostäder överflödiga rum fritt.

Som sagt, inom avdelningen ha vi icke vågat oss på något sådant som att på enskilda motionärers framställning börja rubba på löneskalorna, och utskottet in pleno har också, när saken där behandlades, gått på samma linje. Jag fasthåller därför vid att jag tror, det är lyckligast att intaga en sådan ståndpunkt även i detta fall. Men är det så, att kammaren anser, att den vill ha en ändring där, råder jag kammaren till att, hellre än att bifalla motionen, låta frågan gå till förnyad prövning av Kungl. Maj:t och lönerogleringskommittén till ett kommande år.

Men som saken nu ligger, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Köping: Herr talman! Jag skall nu icke närmare ingå på det ämne, som här förut har berörts av flera talare. Dock tyckes det mig vara ganska märkvärdigt — och jag tänker därvid närmast på bokhållarna, särskilt den vid Strömsholm — att en person, som har en så lång tjänstgöring bakom sig, blir i löne-

avseende nedsatt, jämfört med en annan befattningshavare på samma plats, med vilken han förut varit jämställd. Utskottet försöker här peka på, att bostäderna äro oproportionerligt stora och att det går åt mycket vedbrand o. s. v., varför detta tillhoppa skulle anses utgöra en mycket stor del av lönen. Det vore kanske lämpligare att ordna bostäderna på sådant sätt, att de blevo ändamålsenliga för vederbörande.

Vad jag däremot nu närmast skulle vilja säga är ett par ord med anledning av en annan kategori, som också är anställd vid de här hingstdepåerna, nämligen den s. k. *betjäningen*. Nu vill jag emellertid förutskicka, det jag vet, att icke riksdagen har att bestämma om deras löner, utan det är Kungl. Maj:t. Men jag vill dock i detta sammanhang beröra denna fråga, som förekommer på sid. 7 i utskottsutlåtandet och varav framgår, att betjäningens löner icke blivit reglerade sedan 1911. Jag har också genom deras välvilliga tillmötesgående fått in uppgift om deras löneförhållanden, och jag får verkligen säga, att de äro ytterst blygsamma. Nu är det meningen naturligtvis, att även dessa befattningshavares löner skola regleras. Med avseende härpå vill jag framhålla önskvärdheten av att den departementschef, som har att taga hand om denna sak, ville fortast möjligt draga försorg om att dessa befattningshavare, vilkas tjänstgöring — det måste villigt erkännas — är av säregen art, måtte få bättre löneförmåner. Men jag tror också, att deras befattningar och deras verksamhet äro av sådan natur, att det är av allra största intresse för statsmakterna att verkligen vidtaga åtgärder, så att de kunna få något så när tillfredsställande levnadsvillkor.

Jag har, herr talman, icke något särskilt att ytterligare anföra i den här frågan; men jag har i alla fall med vad jag sagt velat ge uttryck för att jag kommer att rösta för det förslag som avser bifall till den i ärendet väckta motionen.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Herr Johansson i Uppmälby, som försvarade jordbruksutskottets utlåtande, kunde icke förorda bifall till motionen, därför att man icke kunde överblicka konsekvenserna. Jag undrar verkligen, om jordbruksutskottet har överblickat de konsekvenser, som skulle följa med att det självt visserligen tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, men samtidigt sagt i sin motivering, att det skall icke tillämpas, därför att det kan icke tillämpas. Ty om man skulle värdera de bostäder, som dessa befattningshavare inneha, till ortens pris för liknande bostäder, så skulle det medföra, att de knappast skulle få några löner alls. Därför har utskottet varit nödsakat att skriva in i motiveringen, att när en befattningshavare har större bostad än som egentligen svarar emot hans tjänstställning, så skall man tillämpa en annan princip vid värderingen av bostaden. Jag tror verkligen, att jordbruksutskottet hade bort närmare utreda, vilka konsekvenser ett *sådant* förfaringsätt möjligen skulle medföra; ty konsekvenserna bliva säkerligen betydelsefullare, än vad fallet skulle bli, om man placerade dessa kamrerare — ty, herr Johansson i Uppmälby, de äro i själva verket kam-

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
(Forts.)*

Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
Forts.)

rerare både vid Strömsholm och Flyinge — i samma tjänsteställning som beridarna och veterinären, och vilken ställning de i alla tider intagit. När så varit förhållandet hittills, och detta icke medfört några riksviktiga konsekvenser, kan jag rakt icke begripa, varför dessa vådliga konsekvenser skulle inträffa, när man skall tillämpa kommunikationsverkens lönesystem på dessa befattningshavare.

Ser man vidare på själva tjänsten såsom sådan, så vill jag trotsa någon, som verkligen känner till vad dessa befattningshavare ha att göra, att kamrerarbefattningarna med det kolossala uppbördsansvar, som påvilar dem, skulle vara mindre ansvarsfulla än beridarbefattningarna, vilka ha till uppgift att sköta stallet och vilka befattningshavare i alla tider icke ansetts behöva sådana kvalifikationer som fallet varit med kamrerarna. Vid Flyinge har det nämligen alltid varit på det sättet när man skolat tillsätta dessa tjänster, att man till kamrerartjänsterna tagit en fanjunkare, en av de bästa man kunnat få från de beridna truppförbanden, medan man däremot till beridaretjänsten alltid nöjt sig med en sergeant, d. v. s. en underofficer av lägre grad. Detta visar ju, hur stuteriet självt har graderat befattningarnas inbördes ställning.

Nu kommer man här och gör ett fullkomligt avsteg från vad tidigare tillämpats i så måtto, att man utan vidare föreslår, att därför att det finnes bokhållare vid statens verk i övrigt, som äro placerade i löneklass B 9, måste man nödvändigtvis placera dessa kamrerare, bara därför att de kallas bokhållare, i en sådant tjänsteställning.

Jag finner detta fullkomligt orättfärdigt, och jag har därför tillåtit mig att jämte herr Janson i Kungsör väcka en motion om ändring i detta förhållande. Det är för övrigt alldeles klart, att om ett sådant förslag antages, så gå icke kamrerarna varken vid Strömsholm eller Flyinge in på ny lönestat, ty det skulle för dem medföra en ren lönereducering, i synnerhet som de aldrig kunna vara fullt säkra på vad jordbruksutskottets motivering betyder, när bostäderna skola värderas en gång.

På dessa grunder skulle jag helst velat instämma i herr Hermelins yrkande om rent avslag på hela den nu föreslagna löneregleringen. Men när nu jordbruksutskottet tillstyrkt denna så gott som enhälligt, så finnes det väl inga utsikter för ett sådant yrkande, och därför tillåter jag mig, herr talman, att instämma med herr Jansons i Kungsör yrkande.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag har avgivit en blank reservation vid detta utskottsutlåtande. Anledningen till att jag sålunda icke angivit vad som döljer sig bakom reservationen är närmast den, att jag egentligen icke hade för avsikt att nu göra något yrkande i kammaren. Men då nu ett yrkande är framställt i enlighet med samma uppfattning, som jag har, kommer jag att biträda detsamma, nämligen det av herr Janson i Kungsör gjorda yrkandet.

Jag har nämligen ansett, att Kungl. Maj:t i detta fall vid fastställandet av löneklasserna för beridarna och bokhållarna icke hand-

lat rättvist gentemot bokhållarna varken vid Flyinge eller vid Strömsholm. Det kan egentligen icke vara rimligt att, såsom man gjort i Flyinge, uppföra beridaren i en högre löneklass, under det man låter bokhållaren stå kvar, samtidigt som man högst väsentligt utökar bokhållarens arbetsområde och ökar hans ansvar i mycket hög grad. Kammaren har ju sig bekant, att det inrättats ett stuteri vid Flyinge, och denna anordning medför givetvis, såsom var och en kan förstå, ett ökat arbete i en omfattning, som jag skulle kunna beteckna såsom dubbel mot vad bokhållaren därstädes förut haft sig ålagt. Det kan väl i all rimlighets namn icke vara riktigt att då låta bokhållarna stå kvar i sin gamla löneklass och flytta upp beridarna. Beridaren behöver dessutom icke själv utföra arbetet, det kan han låta en annan utföra, men så är det icke med bokhållaren, han måste egentligen själv utföra sina åligganden.

Nu har man varit rädd för konsekvenserna av ett bifall till motionen. Jag anser också för min del, att nog skall man vara försiktig i sådana fall, då det gäller att vidtaga några åtgärder, som kunna ha konsekvenser med sig; men allt vad man gör har överhuvud taget konsekvenser med sig, och redan det, att man flyttat upp beridarna i högre klass än bokhållarna, medför en konsekvens, den nämligen, att man begått en orättvisa emot bokhållarna, både vid Flyinge och Strömsholm.

Nu kan det visserligen invändas, att bokhållaren vid Strömsholm icke får någon löneförsämring; det är riktigt rent formellt sett, men realiter får han en löneförsämring genom att man samtidigt utökar hans arbetsområde och ökar hans arbetsbörda. Nu har reservanten, friherre Hermelin, yrkat avslag på det hela och motiverat detta väsentligen med bostadsförhållandena vid Strömsholm och Flyinge, vilka bostadsförhållanden ju måste inverka högst ofördelaktigt på tjänst innehavarnas löneförmåner. Jag ber emellertid få säga, att det motiv, som ligger till grund för herr Hermelins avslagsyrkande, har blivit beaktat i utskottets utlåtande. Utskottet säger nämligen här — jag skall bara taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ett ögonblick: »Med hänsyn till de av stuteriöverstyrelsen framhållna, vid hingstdepåerna rådande särskilda förhållanden i bostadsavseende — något som icke torde kunna undgå att för befattningshavarnas vidkommande i viss mån ofördelaktigt inverka vid en övergång till enbart kontant lön — vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke några lämpliga förändringar av tjänstebostäderna ifråga skulle kunna utan avsevärd kostnad för statsverket vidtagas. I annat fall anser utskottet, att hyresavdraget i erforderliga fall bör ske med tillämpning av den i A 10 mom. 2 av kungörelsen den 10 oktober 1921 intagna bestämmelsen att, om befattningshavare anvisas större tjänstebostad än vad kan anses motsvara hans tjänsteställning, hyresavdraget må med hänsyn härtill kunna bestämmas till lägre belopp än eljest skolat ske.»

Det är precis den tankegång, som också ligger till grund för friherre Hermelins avslagsyrkande, och om kammaren godkänner den motiveringen, behöver den icke göra mer.

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingstdepåer.
(Forts.)*

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingsdepåer.*

(Forts.)

Jag anser mig därför, herr talman, böra yrka bifall till det av herr Janson i Kungsör under överläggningen framställda yrkandet.

Herr **Laurén**: Herr talman! Herr Johansson i Uppmälby talade om att det är att bryta sönder lönestaten, om man nu skulle sätta dessa bokhållare i en högre löneklass än som är föreslagen för dessa befattningshavare. Av herr Jönsson i Revinge har sagts, att dessa personer, som visserligen kallas bokhållare, dock icke äro jämförbara med sådana befattningshavare i övrigt. Jag vill med den kännedom jag har om förhållandena även understryka detta. Beträffande bostadsförmånerna har det väl från början varit så, att dessa befattningar lämnats åt pensionärer, därvid den kontanta ersättningen varit jämförelsevis liten, men bostaden i stället så mycket större. När man sedan kom därhän, att dessa befattningar behövde sättas på ordinarie stat, så ha de stora bostäderna fått tillhöra tjänsten, isynnerhet som man vanligen ej hade annan användning för dem. Nu är det så, åtminstone vid Strömsholm, att denna bostad inte har så synnerligen stort värde, som man skulle kunna tro, när man hör, att det är åtta rum och kök. Flera av rummen äro små vindsrum uppe i en gammal träbyggnad — inte i något slott, såsom herr Johansson i Uppmälby sade, men han åsyftade kanske Flyinge, och av dessa åtta användas två till kontorslokal. Den föreslagna låga lönen måtte enligt förmenande satts efter den titel dessa befattningshavare ha och icke av det arbete de utföra. Under sådana förhållanden synes det mig vara alldeles oriktigt att nu ställa dem i en lägre klass än beridarna, med vilka de förut varit jämställda.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få instämna i det av herr Janson i Kungsör framställda yrkandet.

Herr **Hermelin**: Herr talman! Den diskussion, som här förts, torde ha visat, att de förhållanden, som avses i den fråga, som nu föreligger till riksdagens avgörande, äro rätt invecklade och svåra att överblicka. Går kammaren nu med på utskottets förslag med det tillägg, som motionären påyrkat, så innebär detta givetvis ett avsteg från en princip, som, såsom också herr Johansson i Uppmälby framhöll, riksdagen bör hålla på, nämligen att inte utan tvingande skäl på grund av enskilda motionärers framställning göra ändringar i lönenämndens förslag. Genom att däremot följa min reservation och gå på avslag, skulle riksdagen överlämna åt Kungl. Maj:t att lösa såväl den i förevarande motion berörda frågan som även frågan i hela dess vidd angående de förmåner, som skola utgå till befattningshavarna vid hingsdepåerna, samt till nästa års riksdag inkomma med nytt förslag i ämnet. Jag tror, att riksdagen i detta fall bäst håller på sin värdighet genom att gå på avslag. Ty, såsom jag nämnde, föreslår utskottet visserligen uti klämman en reglering, men i motiveringen tar utskottet så gott som bort denna reglering och säger, att den uti sina konsekvenser skall tillämpas på annat sätt.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till den av mig avgivna reservationen.

*Ang. löne-
reglering för
tjänstemän
vid statens
hingsstdepåer.
(Forts.)*

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Friherre Hermelin yttrade, att denna fråga var invecklad och svår att överblicka. Nej, den är tvärtom så enkel, som man överhuvud taget kan begära. Det är endast dessa två personer i Flyinge och Strömsholm, som man anser sig böra uppflytta i en högre löneklass. Var och en, som gjort sig besvär att undersöka ställningen, måste erkänna, att detta är berättigat, och detta så mycket mera som man flyttat upp beridarna i en högre löneklass. Det är endast detta saken gäller; något annat är det icke fråga om. Skulle Kungl. Maj:t framlägga ett nytt förslag, så kan det till äventyrs resultera i att Kungl. Maj:t kommer att med ledning av debatten här och andra omständigheter tillmötesgå just detta krav. Något annat vinner man icke. Accepterar kammaren utskottets motivering, så har man i realiteten vunnit precis vad herr Hermelin åsyftat med sitt avslagsyrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Janson i Kungsör under överläggningen framställda yrkandet samt 3:o) bifall till den av herr Hermelin avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Janson i Kungsör under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 102 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen den 19 innevarande april med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t förordnat statsrådet *Erik Rudolf Stridsberg* att under återstående delen av innevarande års lagtima riksdag utöva den befatt-

ning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Kammaren beslöt att lägga berörda skrivelse till handlingarna, varjämte underrättelse om innehållet i skrivelsen skulle meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hava inseedet över riksdagens kansli.

§ 5.

*Ang.
distriktsveteri-
närens av-
löande.*

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 73 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående distriktsveterinärernas avlöande yttrade:

Herr **Hermelin**: Herr talman! Då jag vid detta utskottsutlåtande även låtit anteckna en reservation, anhåller jag att få yttra några ord. Jag har visserligen intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har dock velat få till protokollet antecknat, att frågan om distriktsveterinärernas statsanställning enligt min mening bör inom en ej alltför avlägsen framtid erhålla sin lösning. Förhållandet är det, att samtidigt med den nu föreliggande frågan om distriktsveterinärernas avlöningsförmåner, har även frågan om deras statsanställning såsom av Kungl. Maj:ts förevarande proposition framgår varit uppe till Kungl. Maj:ts behandling. Detta krav har tillstyrkts av såväl medicinalstyrelsen som lantbruksstyrelsen, vilka ämbetsverk ansett det vara fullt berättigat, att distriktsveterinärerna därutinnan jämställdes med provinsialläkarna. Emellertid har Kungl. Maj:t tagit avstånd härifrån på grund av ett utlåtande av statskontoret, ett utlåtande, som dock är rätt egendomligt. Statskontoret har där uttalat, att, »då det måste anses mindre lämpligt att avlyfta kostnaden för distriktsveterinärers avlöning från de enskilda bland landets befolkning, som hade ett direkt intresse av deras verksamhet, och överflytta det på landets samtliga innebyggare, borde avlöningen fortfarande utöver statsbidraget bestridas av landstingsmedel». Dessa landstingsmedel böra väl emellertid lika mycket som statsmedlen betraktas såsom allmänna medel! Jag har nu inom utskottet velat ge uttryck åt den uppfattningen att denna lönereglering för distriktsveterinärerna endast skulle anses såsom ett provisorium, och att frågan, därvid även anställningsformen, ånyo skulle upptagas, då länsveterinärernas lönefråga, som ännu är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, fått sin slutliga lösning. Då emellertid utskottet icke velat taga ställning till denna fråga om distriktsveterinärernas statsanställning, har jag varit nödsakad att avgiva en reservation, i vilken jag sålunda uttalar, att jag anser, att den nu verkställda löneregleringen endast bör betraktas såsom ett provisorium, och att frågan skall ånyo upptagas, då länsveterinärernas lönefråga är klar.

Jag har, herr talman, endast velat göra denna erinran och har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Då den föregående ärade talaren icke framställde något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, så skulle det egentligen vara onödigt att taga till orda. Han berörde emellertid i sitt anförande en fråga, som även varit uppe inom utskottet och i fråga om vilken han nämnde, att utskottet för sin del icke velat för närvarande göra något uttalande. Jag anser mig därför även böra säga några ord om denna sak. Det gäller frågan om distriktsveterinärernas statsanställning. Jag har därvidlag den uppfattningen, att jag inte tror, att det skulle vara lyckligt, om vi finge distriktsveterinärerna, vilka landstingen nu anse såsom sina tjänstemän, statsanställda. För närvarande är det ju så, att det är en särskild nämnd inom landstingen, som har att övervaka distriktsveterinärernas verksamhet. Jag tror, att vi inte böra öka antalet statsanställda utöver vad vi redan ha. Utvecklingen på det området har redan gått så långt, att den icke bör få fortgå längre. Jag tror inte heller, att det skulle vara till någon fördel för allmänheten på landsbygden, som skall anlita dessa distriktsveterinärer, att dessa tjänstemän i framtiden bleve statsanställda.

Jag har endast, med anledning av den föregående ärade talarens yttrande, velat uttala detta, och jag har, herr talman, inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hermelin**: Herr talman! Det är givet att man kan ha olika uppfattning i denna fråga. Frågan har emellertid varit remitterad även till lokala myndigheter, hushållningssällskap och landsting, och flertalet av dessa hushållningssällskap och landsting liksom även Kungl. Maj:ts befallningshavande ha uttalat sig för denna förändring beträffande anställningsformen. Man har visserligen på sina håll varit ängslig för att ortsintressena därigenom inte skulle bli tillräckligt tillgodosedda vid distriktsveterinärernas utnämning. Men det bör ju vara möjligt att ordna den saken. Jag vill framhålla, att jag inte åsyftat något annat än att saken skulle upptagas till förnyad prövning. Och då här föreligga tillstyrkanden från såväl de centrala myndigheterna som från de lokala myndigheterna, hushållningssällskapens förvaltningsutskott, landstingen och länsstyrelserna, så har det syntts mig förefinnas viss anledning att icke helt och hållet begrava frågan i riksdagens protokoll.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående indragning av kontrollstyrelsen.

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till kammarens andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 192, hade herr *Lithander m. fl.*

Ang. distriktsveterinärernas avlöande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande kontrollen å tillverkning och försäljning av spritdrycker och maltdrycker, socker m. m., att kontrollstyrelsen kunde upphöra och dess arbetsuppgifter överflyttas till andra statsförvaltningens organ.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Utskottet har i det föreliggande utlåtandet avstyrkt en motion om omorganisation av kontrollstyrelsen. Till att börja med ber jag att få förklara, att denna motion icke har i ringaste mån med nykterhetsfrågan att göra. Det är icke här meningen att på något sätt vilja inskränka på den ifrågavarande styrelse påvilande kontroll, som ur nykterhetssynpunkt anses önskvärd. Avsikten med denna motion är endast ett åstadkommande av, att de uppgifter som påvila detta verk skola till besparing för statsverket kunna överflyttas på andra befintliga statsorgan. Motionen har skrivits med tanke på att det skulle kunna beredas större utsikt att få rättelse i de fall, där klagomål måste göras, än vad hittills många gånger varit fallet, när det gällt kontrollstyrelsen. Denna styrelse är ju liksom en högsta domstol. Det finns ingen appell mot densammes beslut, och det har visat sig mycket svårt att komma fram med saker på detta område.

Om någon ändring borde ske, så har man ansett tidpunkten därför nu vara inne. Det är ju nämligen så, att i höst styrelsens chef ingår i pensionsåldern.

Utskottet har i sitt utlåtande gjort anmärkning på att den i motionen lämnade uppgiften rörande omkostnaderna för kontrollstyrelsens verksamhet, angivande slutsiffran 600,000 kronor, icke skulle vara riktig, och det stöder sig därvidlag på kontrollstyrelsens egen utredning, som intygar att kostnaderna uppgå till 359,000 kronor. Det är tydligt och klart, att om kontrollstyrelsen och utskottet hade rätt och motionären orätt, så vore det ju en ganska grav anmärkning mot en motionär, att han räknat fel på så pass många hundratusen kronor. Jag skall därför be att till kammaren och kammarens protokoll få lämna en specifikation av de siffror, som tillsammans uppgå till det nämnda beloppet, 600,000 kronor. Med uteslutande av hundratalssiffror, äro dessa siffror för 1922: löner på ordinarie stat 110,000 kronor; löner på extra stat 36,000 kronor; dyrtidstillägg 44,000 kronor; expenser 53,000 kronor; reseräkningar 9,000 kronor; samt avdelningen för skattefri sprit 113,000 kronor. Detta är vad kontrollstyrelsen medtagit. Men vad som den inte tagit med men som jag tagit med i min beräkning skall jag nu be att få nämna. Jag fick i skolan lära mig, att när det står ett »s» efter en sak, så betyder det att det som står efteråt tillhör den saken. Jag har därför tagit med kontrollstyrelsens pris-

och inköpsnämnd med 145,000 kronor. Jag kan inte förstå, hur kontrollstyrelsen, när den bemöter detta, icke säger ett ord om, att det kanske möjligen är kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd som kan hava medtagits. Vidare har jag tagit med systembolagens förtroendenämnd med 87,500 kronor. Då kommer man, mina damer och herrar, upp till det belopp jag uppgivit, 600,000 kronor.

Nu kan jag mycket väl förstå, att det icke är för kontrollstyrelsen så särdeles angenämt att taga med de där siffrorna. Därför har man blundat och stuckit huvudet under vingen och inte velat titta på de siffrorna. Men kunde inte strutshuvudet titta fram ett litet tag och vara med om att syna dessa siffror, som man vill säga att motionären oriktigt tagit med. Vad är kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd för något? Jo, det är ett organ, som tillsättes av kontrollstyrelsen, sorterar direkt under densamma, vars göranden och låtanden bestämmas av kontrollstyrelsen och skola sanktioneras av kontrollstyrelsen. Då är det väl inte underligt om man räknar med en så pass stor post som 145,000 kronor i utgifterna. Den posten kanske måhända vederbörande inte har något så mycket emot att få räkna med, men jag har liksom på känn, att man inte gärna tager med vad som går till systembolagens förtroendenämnd. Där använda nämligen kontrollstyrelsen och denna pris- och inköpsnämnd en metod, som jag tror att riksdagen vid närmare granskning skall finna icke är riktig. Dessa medel skola naturligtvis såsom vanliga inkomster av systembolagen gå tillbaka till statsverket, men det göra de ej. Varför? Jo, därför att, såsom man resonerar, hela detta belopp uppstår på grund av en räntedifferens. Pris- och inköpsnämnden betalar sina varor per 30 dagar men får själv betalt per 8 dagar. Det gäller så stora belopp, att när de stå inne på bankräkning under året, det blir en väsentlig skillnad, vida över 87,500 kronor. Men då menar man, att detta är en räntevinst, och den har inte staten med att göra. För min del anser jag, att en räntevinst är en lika verklig inkomst som någonting annat och att den naturligtvis skall gå tillbaka till statsverket. Då skriver emellertid systembolagens förtroendenämnd till pris- och inköpsnämnden och begär att få disponera dessa medel för sina egna ändamål, och pris- och inköpsnämnden remitterar denna skrivelse till kontrollstyrelsen, som i sin ordning handlägger den. Jag fäste mig i statsrevisionen vid denna punkt och gjorde anmärkning därpå. Jag skall be att få säga några ord därom. När denna begäran om 87,500 kronor räntemedel, vilka bort gå till statsverket, remitterades till kontrollstyrelsen, behandlades den av en av byråcheferna. Denne tillstyrkte framställningen i sin egenskap av byråchef. Däri ingick emellertid även en hemställan om, att han själv skulle få ett redaktörsarvode på 4,500 kronor. Detta beviljade han naturligtvis med lätt och glatt hjärta på samma gång som de andra utgifterna. Jag kan inte se, att det är ett riktigt sätt att gå till väga, och jag förvånar mig verkligen inte över, att dessa poster icke tagits med i den uppgift över kontrollstyrelsens utgifter, de utgifter som den i alla fall faktiskt har haft. Jag har här revisionsberättelsen för kontrollstyrelsens

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Ports.)

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

pris- och inköpsnämnd för år 1921. Där står bland tillgångarna »systembolagsföreningens förtroendenämnds konto 65,000». Jag satte genast ett frågetecken för den saken, i avvaktan att få se protokoll ifrån pris- och inköpsnämnden, som gav förklaring till detta. Jag hade emellertid ett väldigt letande under statsrevisionen för att få detta klart. I samma revisionsberättelse står bland utgifterna för pris- och inköpsnämnden 145.000 kronor. Däri ingick arvoden med 121,721 kronor. Jag satte också frågetecken här. Ty hur skall det vara lämpligt att hava en sådan budget för ett ändamål, som faktiskt innebär, att på ett antal sammanträden under året, en gång i månaden i regeln, några av dessa personer sammanträffa, som äro utsedda av kontrollstyrelsen, för att, som det heter, behandla ansökningar om offerter, för att avgöra vilka som skola antagas, vilka som äro bra för systembolagen och vilka äro till deras timliga och andliga skada. Jag har gått igenom alla de protokoll för det år statsrevisionen omfattade under fjolåret, och jag har icke funnit annat än några enstaka fall av ingen som helst betydelse då vin- & spritcentralens offerter underkänts. Vid dessa sammanträden behandlas saker som, märk väl, ofta redan på förhand äro avgjorda och då bara få sanktion efteråt. Det gälle stora belopp. Det är en omgång. Åtgärden skulle kunna vidtagas med avsevärt enklare medel. Det är något anmärkningsvärt detta att genom kontrollstyrelsens åtgärd sitter där samme person, som är säljare, i egenskap av ledamot av pris- och inköpsnämnden som domare, för att säga att den eller den offerten skall antagas. Det är klart han säger, att han själv skall ha den, och han får den alltid själv. Men det behöver inte kosta 121,000 kronor per år. Proceduren kan bli mycket enklare. Det är ett spegelfäkteri, som är alldeles för dyrt. Vi ha inte råd med 121,000 kronor för sådana utgifter i vår budget. Jag skall vördsamt, allvarligt och bevekande hemställa till den nye finansministern, att han ville vara vänlig verkligen titta in i dessa saker. Det går inte att få klarhet i dem på en vecka, inte på fjorton dagar, men med kännedom om statsrådets grundliga kunskaper i dessa saker, vill jag fästa uppmärksamheten på detta. Här är ett område, där det *kan* göras besparingar.

Jag har tillåtit mig att peka på, att man skulle kunna dela upp kontrollstyrelsens uppgifter. Man kan göra besparingar inte bara i fråga om de nämnda utgifterna, vilka gå in genom systembolagen, men man kan inbespara alla utgifterna för en överdirektör, om man vill verkligen pröva sig fram till och inse, att man kan nå det nuvarande resultatet av verkets verksamhet med enklare medel. Den förre ärade finansministern svängde Geddesyxan en höstdag här, och den gjorde ett väldigt ingrepp i diverse utgifter. Jag skulle livligt önska, att den nye finansministern ville taga en liten yxa endera dagen och hugga litet i vad som kan och bör huggas på det här området.

Jag har pekat på en sak, att man skulle kunna till tullverket förlägga exempelvis sockerkontrollen. Jag vill upprepa, mina herrar, att ni här icke skola se någon attack mot nykterhetsintresset.

Jag nödgas upprepa det, jag vet att vid motståndet mot denna sak låder litet av den tanken, att den riktar sig mot nykterhetsintresset. Men så är uppriktigt talat, mina herrar, icke förhållandet. Det skola vi ha klart. Jag har pekat på att sockerkontrollen skulle kunna förläggas till tullverket, och jag skall nu be att något få motivera detta förslag. Genom sockerkontrollens avlyftande ifrån dem, som nu hava den om hand, kan vederbörande mera odelat ägna sig åt kontrollen och ordnandet av rusdryckstillverkningen och rusdrycksförsäljningen. Jag har sålunda för min del inte alls någonting emot en koncentrerad verksamhet för nykterhetsmomentet i uppgifterna och att tiden inte splittras på annat. Vad som bland annat talar för att tullverket skulle taga hand om sockret är, att av sockerfabrikerna ligga 12 stycken på platser, där tullkammare eller tullstation finnes. Av de återstående ligga tre på längre avstånd än en halv timmes järnvägsresa men i alla fall väl till för kontrollen. Förändringen skulle hava den verkan, att kontrollen kunde ske med kortare mellantider än vad som nu är fallet och nu erforderliga långa resor undvikas. Den centrala myndighetens, generaltullstyrelsens, inspektioner kunna då göras på samma gång som inspektionerna av tullkammare och tullstationer och behöva icke påkalla särskilda resor. En annan sak är, att det varit på tal att medlen till kontrollstyrelsens stat skulle utgå ur rusdrycksmedelsfonden. Där om föreligger ännu icke, såvitt jag vet, något beslut, men detta kan i alla fall vara ett ytterligare skäl för att avskilja sockerkontrollen, då det väl icke stämmer överens med den allmänna uppfattningen här i kammaren, att sockerkontrollen skall bedrivas med medel ur rusdrycksmedelsfonden.

Ja, det är flera saker, som skulle kunna framhållas. Jag vill bara säga ytterligare, att tullverket redan upptager sockerskatt för importerat socker. Det kan vara en anledning till för ett utbrytande av sockerkontrollen ur kontrollstyrelsens uppgift. Det är en rent praktisk åtgärd, som jag skall be, att herr finansministern och vederbörande ville vara intresserade av och taga under övervägande.

En sak, som jag tror måhända skulle kunna få en lycklig lösning utan åsidosättande av något som helst nykterhetskrav inen med hänsynstagande till skäl, som i varje fall för finansministern böra vara vägande, det är, att det ur nationalekonomisk synpunkt vore viktigt, att vi kunde få en verklig lösning i fråga om motorspritens användning, så att landet hade möjlighet att kunna tillgodose sitt bränslebehov på detta område. Det kunde röra sig om 50 miljoner liter, som skulle kunna användas. Man kunde frigöra medel, som nu gå till andra dylika ämnen, för att tillgodose många av de kulturella uppgifter, som vi nu av brist på medel måste säga nej till. Vi se, hur statsutskottet tvingas att gå ned i sina beräkningar rubrik efter rubrik. Vi skulle ha råd att offra mera på önskvärda saker, om vi dreve en förståndig politik i denna fråga. Så skulle bli fallet, om man finge denna fråga bedömd ur annan synvinkel än som hittills gjort sig gällande.

Jag skall med ett par ord tala om ett annat önskemål, att man

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

kunde överhuvud taget få en mera förenklad kontroll, en billigare kontroll över den skattefria spriten än som hittills ägt rum. Även med iakttagande av de bestämmelser, som råda, kunde man komma till billigare resultat än nu.

Jag hade knappt tänkt att uppehålla mig vid några detaljer nu, men jag vill dock peka på en sak. I motionen står det vidrört den stora utökning av arbetskraften, som ägt rum under de gångna åren i detta verk, och det är framhållet som skäl för det, och med visst fog, att riksdagen har lagt den ena saken efter den andra till de förutvarande uppgifterna, och det har krävt ökad personal. Men jag undrar, om man icke gjort onödigt mycket i vissa hänseenden, om man icke skulle kunna förrätta arbetet med litet enklare medel. Det är en sak, som jag skall peka på särskilt. Man har i kontrollstyrelsen lagt sig till med ett laboratorium. Det har krävt pengar. Men staten har redan nu ett laboratorium, fullt kapabelt, i tullverket, och till ett annat beviljar statsutskottet medel varje år, nämligen till statens materialprovningsanstalt. Det är tänkbart, att med litet god vilja kunde de uppgifter, kontrollstyrelsens laboratorium har, fullgöras av dessa laboratorier och här således göras en besparing. Jag har vidare uppgift om vilken orimlig diarieföring, som göres, t. ex. när årligen 400 apotek söka tillståndsbevis. Då sker diarieföring vid avsändandet av alla dessa. Jag undrar, om icke det kunde ske efter enklare linjer. Jag har blott velat peka på den detaljen.

I avseende å önskvärda förändringar skulle jag vidare vilja erinra om, att det är ett säreget förhållande, som gäller beträffande kontrollstyrelsen, nämligen att om det är klagomål mot kontrollstyrelsen, som gå till Kungl. Maj:t. då remitteras dessa klagomål till denna styrelse, som har att yttra sig över dem, och sedan skall någon vederbörande från samma styrelse hos Kungl. Maj:t föredraga ärendet. När utskottet remitterat denna fråga till styrelsen, är det ungefär som om utskottet velat fråga styrelsen, om den icke vill göra slut på sig själv. Och det är klart, att det vill den icke, och därför har det gått som det gått. Det blir icke den objektiva syn på saken, som det blir vid den behandling, som eljest är gängse. Jag vill för min del begagna tillfället att säga, att de erinringar eller, om man så vill kalla dem, angrepp, som gjorts undan för undan mot kontrollstyrelsen, icke äro riktade det ringaste mot kontrollstyrelsens aktade chef, ty jag har den bestämda känslan, att han är en plikttrogen och redbar svensk ämbetsman. En annan sak är, att jag icke alltid gillat hans åtgärder, och det har jag naturligtvis rätt att icke göra. Men jag vill starkt betona, att det är icke något mot chefen personligen, som jag kan göra någon erinran om.

Jag tror, att om vi se på denna sak, icke såsom en nykterhetsfråga, utan såsom en rent praktisk åtgärd, där man lugnt och kallt bedömer vad man har för sig, så tror jag, att kammaren skall komma till det resultat, att det finnes besparingar att göra, och att det nu är rätta tidpunkten att göra dem.

Jag skall be att få hemställa till herr statsrådet och chefen

för finansdepartementet, att därest kammaren följer utskottet, i varje fall ett förnyande på chefsposten i kontrollstyrelsen sker på förordnande, ty denna fråga kommer igen; den är av sådan art, att den tvingar sig fram, och då är det önskvärt, att vi icke äro bundna för lång tid, utan riksdagen och regeringen böra ha fria händer, och jag hoppas att herr statsrådet bereder sig möjlighet att ha fria händer, hur än beslutet faller i dag. Jag menar, att prövningen av denna fråga icke med avgörandet i dag skall vara ur världen, utan jag hoppas, att regeringen, som har på sitt program att iakttaga vad sparsamheten kräver, i denna fråga skall komma till samma resultat som motionen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

Herr Nylander: Herr talman! Om en person kommer och frågar en annan, om han skulle ha något emot att bli halshuggen, är det rätt naturligt, att den sistnämnde betackar sig för ett dylikt behandlingssätt. Jag tänker, att det är lika naturligt, att kontrollstyrelsen säger nej, när den av ett välvilligt utskott tillfrågas, om den har något emot att falla för den Geddesyxa, som vi föreslagit skall sättas igång. Detta är alldeles givet, och det är för mig en avgörande punkt, att jag icke kan tillmäta kontrollstyrelsens svar i denna fråga för stor betydelse, ty man måste säga, att kontrollstyrelsen är för stor part i målet, för att man skall kunna rätta sig efter och låta dess utlåtande ha någon vikt vid avgörandet.

Man bör däremot med större intresse studera vad socialstyrelsen och generaltullstyrelsen i sina utlåtanden anfört, och man finner då, att bägge icke finna det omöjligt att få en lösning i den riktning, vi tänkt oss. Socialstyrelsen påpekar, att den begärda överflyttningen skulle kunna låta sig genomföras, ehuru styrelsen är tveksam, om den överflyttningen skulle medföra några egentliga fördelar. Och generaltullstyrelsen säger å sin sida, att inga oöverstigliga hinder torde möta för tullverket etc. Båda framhålla såsom självklart, att ökade arbetskrafter i det fallet måste tillföras ämbetsverken ifråga, enär de icke med sina nuvarande arbetskrafter torde kunna påtaga sig ökade uppgifter. Det har motionärerna tagit med i beräkningen, att arbetskrafterna kunna behöva utökas, men därmed är icke sagt, att icke besparingar skulle kunna göras. Det är ju så, att själva indragningen av ett ämbetsverk medför besparingar. Man behöver endast tänka på chefskapet, på lokalhyra, uppvärmning etc. Vi ha ju exempelvis ett förslag om högst avsevärda utgifter för lokaler för kontrollstyrelsen vid innevarande års riksdag.

Det synes mig, att utskottet icke gjort några vidare ingående undersökningar i denna fråga. Jag anser, att det hade varit på sin plats att även något höra industriens uppfattning i denna sak, då industriens synpunkter angående kontroll på den skattefria spriten äro synnerligen aktuella, framförallt efter det underliga svar, som kontrollstyrelsen avgivit till några industriorganisationer på deras hemställan om motorspriten. Vidare hade det varit lämpligt, att skattebetalarnas förening blivit hörd, då denna förening rätt ingåen-

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

de sysslat med uppslag uteslutande för förändringar och förenklingar av de administrativa verken. Det är icke omöjligt, att det kunnat komma vissa förslag, som kunde ha det goda med sig, att avsevärda besparingar kunde nås, något som varit huvudmotivet för motionen.

För övrigt lämnar utskottet här en liten historik, vilka nya ärenden undan för undan tillförts kontrollstyrelsen, och det ser ut, som om det endast vore genom nya lagstiftningsåtgärder, som dessa nya uppgifter fallit på kontrollstyrelsen. Det är riktigt, att huvudmängden av ärenden genom nya beslut inom riksdagen kommit att falla på kontrollstyrelsen, men vi få icke glömma, att kontrollstyrelsen själv visat förmåga och lust att lägga sig till med nya ärenden och att i sitt arbetssätt använda byråkratiska metoder, som i sig själva göra apparaten stor och dyrbar. Här finnas utan tvivel redan uppgifter av sådan art, att avsevärda förenklingar kunde uppnås, om en del frågor kunde avkopplas och därmed arbetskrafterna minskas.

Jag anser, att en utredning borde komma till stånd, men jag kan icke lita på den utredning, som kontrollstyrelsen utlovat, utan jag finner det på sin plats, att kammaren bifaller motionärernas förslag, till vilka jag, herr talman, yrkar bifall.

Jag ber dock få tillägga, att skulle kammarens beslut bli ett bifall till utskottets hemställan, så vill jag fästa herr finansministerns uppmärksamhet på den enligt min uppfattning självklara saken, att inom kontrollstyrelsen avsevärda besparingar böra kunna göras, och att där inlagts arbetsuppgifter, som säkerligen borde kunna utan risk för det allmänna nykterhetstillståndet fränkopplas styrelsen ifråga, varigenom dess arbetskrafter kunde minskas och besparingar uppnås.

Herr Eurén: Herr talman, mina damer och herrar! Den ärade motionären och den ärade föregående talaren ha yttrat sig, som om utskottet hos kontrollstyrelsen begärt utlåtande, huruvida kontrollstyrelsen ville avskaffa sig själv eller ej. Det måtte bero på att de ärade talarna icke velat eller kunnat läsa innantill i utskottets utlåtande, ty där står, att kontrollstyrelsen skulle ge utskottet upplysning om anledningarna till dels den i motionen berörda ökningen av styrelsens personal, dels ock till ökningen i kostnaderna i övrigt för styrelsens verksamhet. Det är vad utskottet av kontrollstyrelsen verkligen begärt, men utskottet har icke alls begärt utlåtande av kontrollstyrelsen, huruvida den vill sitt eget avskaffande eller ej.

När nu den ärade motionären här uttalat sig tämligen vidlyftigt om kontrollstyrelsens räkenskaper, är det en sak, som kan ha sin nytta med sig, men utskottet har naturligtvis, när det begärt ett officiellt uttalande av kontrollstyrelsen, ansett sig böra ta hänsyn till de siffror, i avseende på de årliga kostnaderna, som kontrollstyrelsen själv kommit med. Har kontrollstyrelsen i det fallet lämnat oriktiga uppgifter, måste det stå för kontrollstyrelsens och icke för utskottets räkning. Det har icke direkt med frågan att göra. Vad det nu är fråga om det är, om det är lämpligt att avskaffa kontrollstyrelsen eller ej. För att vinna någon ledning för bedö-

mandet i det avseendet har utskottet hos de myndigheter, till vilka motionären velat överflytta kontrollstyrelsens blivande verksamhet, förskaffat sig upplysning, om man genom en överflyttning av kontrollstyrelsens verksamhet dit skulle vinna det med motionen egentligen avsedda önskemålet. Dessa myndigheter, socialstyrelsen och generaltullstyrelsen, ha på detta svarat, att överflyttning naturligtvis låter sig göra, men de ha påpekat, att några väsentliga besparingar på den vägen kan man icke beräkna få. När dessutom kontrollstyrelsen oavsett dess andra uppgifter faktiskt är en nykterhetsmyndighet, måste man taga hänsyn till detta, att vi för nykterhetsfrågorna måste ha en dylik central myndighet. Då utskottet icke ansett skäl föreligga till, eller att man skulle vinna några fördelar genom en överflyttning av nykterhetsfrågorna till annan myndighet, har utskottet icke heller från den synpunkten kunnat tillstyrka motionen.

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

Sedermera har utskottet påpekat, att det ytterligare finnes en annan väg, på vilken man kan tänka sig att motionärerna skulle vinna sitt syfte, som ju är att åstadkomma besparingar, och det är ett begränsande av kontrollstyrelsens arbetsuppgifter, eventuellt i förening med ändrad organisation av styrelsen. I det avseendet har utskottet förnummit, att Kungl. Maj:t redan har begärt utlåtande av kontrollstyrelsen, såväl som av andra ämbetsverk, vad den själv i dylikt hänseende anser om sin organisation och sina arbetsuppgifter. Och på detta har kontrollstyrelsen svarat, att den anser tiden kommen för en omorganisation och begärt en viss tidsfrist för att härom avgiva yttrande och förslag till regeringen. Men det torde vara alldeles naturligt, att det är regeringen, som i sista hand uppgiften tillkommer att verkställa den definitiva utredningen om på vad sätt kontrollstyrelsen skall omorganiseras, så att verkliga besparingar kunna uppstå, samtidigt som den på bästa sätt må motsvara de krav, som böra ställas på den. När det sagts i en tidning, att utskottet har »en barnafrom tro», så är det icke såsom påståtts kontrollstyrelsen, som är föremål för denna tro, utan regeringen. Vi tro nämligen inom utskottet, att det är regeringens sak och att det ligger inom regeringens förmåga att verkställa här behöflig utredning. Men vi tro icke, att det är utskottets sak att göra detta, lika litet som det torde vara utskottets sak att begära upplysningar av industriförbundet eller skattebetalarnas förening. Vi anse, att det är regeringen, som, om den anser det lämpligt, även här framkallar eller begär upplysningar. Vi tro sålunda, att man med fullt förtroende, kanske med mera förtroende nu än någonsin, kan åt vederbörande inom regeringen överlämna att verkställa utredning i det syfte, som ligger motionärerna om hjärtat och för vilket utskottet liksom andra säkerligen håller dem räkning, nämligen att åstadkomma besparingar även på kontrollstyrelsens verksamhetsområde.

Sedan kan det kanske bli fråga för vederbörande inom regeringen att avgöra, om man vill framlägga förslag om att indraga kontrollstyrelsen och överflytta till andra myndigheter dess uppgifter. För den, som satt sig in i vad kontrollstyrelsen har att göra och som

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

känner dess arbetsbörda, vilken beror på att riksdagen lagt så många olika uppgifter på kontrollstyrelsen, för den är det icke så lätt att tro, att det skulle bli bättre genom att dess arbete överflyttas till andra myndigheter. Men skulle det lyckas regeringen att utan olägenheter åstadkomma verkliga besparingar med ett dylikt förslag, så är jag övertygad om, att ingen skall hellre än utskottet se, att så sker. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Herr Nylander frågade i sitt anförande bland annat, om det tjänar något till att tillspörja en människa, som skall halshuggas om hon önskar det. Jag skulle ej vilja fråga ens exportföreningens chef, om han vore intresserad av någonting sådant, men från denna ståndpunkt och till den, att man låter en angripen yttra sig, innan exekutionen sker, är det ett långt steg. Det senare är rimligt och t. o. m. kristligt, och det kunna väl herr Nylander och jag vara överens om, som äro kristna båda två.

Sedan ifrågasatte herr Nylander, att utskottet egentligen borde ha vänt sig till, bland andra, skattebetalarnas förening, som är en intresserad institution, när det gäller kostnader för statsverket. Ja, för all del. Man skall hämta uppgifter från alla håll, där de kunna erhållas, i synnerhet om man tror, att man får *opartiska* sådana. Men är det meningen att införa en sådan metod i våra riksdagsförhandlingar, att utöver att gå till det ämbetsverk, som man oundgängligen anser sig behöva tillfråga, man skall fråga alla institutioner, som kunna vara intresserade av ett ärendes behandling i riksdagen, skall jag be att få bestämt avråda därifrån. Luntorna växa tillräckligt ändå och även tryckningskostnaderna i tillräcklig grad. Vi skola i sparsamhetens intresse ej införa flera utgifter.

Vidare antyddes det både av herr Lithander och herr Nylander, att man borde kunna vinna något med hänsyn till kontrollstyrelsens kontroll över den skattefria spritens användning. Det där är ju ett mycket gammalt problem, som speciellt under kristiden blev föremål för mycken omsorg, därför att då bristen på bränslevaror åstadkom, att man sökte tillvarataga denna bränslekälla. Jag hade åtskilligt med denna sak att göra, då jag den gången hade uppgiften att vara chef för finansdepartementet. Det vare mig långt ifrån, att jag icke skulle ur nationalekonomisk synpunkt vara med om att stödja varje verksamhet, som går ut på att tillvarataga våra tillgångar, och om det kan letas reda på en denatureringsmetod, varigenom denna bränslekälla, utan att äventyra de sociala intressena, kan tillgodonyttjas, skall jag icke vara den, som skall ställa mig hindrande i vägen. Men, mina herrar, även om det skett i strid mot herrarnas innersta mening, har dock Kungl. Maj:t och riksdagen, under en följd av år riktat in sin lagstiftning på rusdryckshandteringens område i syfte att även tillvarataga de sociala synpunkterna. Och det var den mer och mer överhandtagande benägenheten att kringgå denna av riksdagen bestämt markerade sociala önskan, som man måste vidtaga vissa restriktiva åtgärder för saluhållandet av den omtalade spriten, därför att

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

det fanns folk nog fosterländskt sinnat och socialt intresserat för att utfärda recept, efter vilka man skulle rena sulfitspriten och göra den till förtäring njutbar. Det var många liter sprit, som då distribuerades efter de principer, som torde stå i hög kurs hos motionärerna, d. v. s. utan kontroll förvandlades de till den fria nubben. Problemet huru vi skola nyttiggöra sulfitspriten uti produktionens tjänst bör ej sammanblandas med frågan, om vi skola använda det ena eller det andra organet i statsverket för kontrollen, utan det problemet få vi söka lösa oberoende av, vilket organ som skall sköta om kontrollen. Nu vill herr Lithander särskilt ha kontrollstyrelsens uppgifter utlagda på andra myndigheter, och han har hänvisat bl. a. till tullverket och till socialstyrelsen. Socialstyrelsen har, såvitt jag förstår, ej yttrat sig, om den skulle vara villig att åtaga sig den delen av kontrolluppgiften, som motionärerna anse böra läggas dit, utan att de få motsvarande ökning av personalen. Men så stor beröring har jag haft med socialstyrelsen, att jag är på det klara med, att om socialstyrelsen får sig förelagd uppgiften att övertaga en del av kontrollarbetet, så blir svaret, att socialstyrelsen måste kräva motsvarande ökning av personalen, ty, mina herrar, socialstyrelsen är det verk av alla, som mest energiskt hävdade, att dess arbetsböroda var så betungande, att den ej kunde avstå från sina tjänstemän. Jag tror, att de kunde avstå en. Och verkets chef hänvisade till, att detta ämbetsverk fått en rad nya uppgifter, utan motsvarande ökning av personalen. Då förstår jag sannerligen vid Gud ej, vad herr Lithander skall förtjäna på denna sak. Och svårare blir det för honom att taga reda på, vad han önskar veta, ty det är klart, att om det är svårt att få veta, vad man vill, hos ett verk, är det svårare att få veta det av tre verk. Det bör herr Lithander veta, som under den senare tiden forskat åtskilligt efter vissa akter.

Men när herr Lithander ifrågasätter, att exempelvis tullverket skall övertaga hela sockerkontrollen, därför att verket svarar för den delen av sockerinkomsten, som vilar på tullinkomsten, då tycker jag nästan, att herr Lithander ger sig ut på alltför osäker mark. Jag vill erinra om, att i fjol gjordes inskränkningar med avseende å kostnaden för sockerkontrollen. Men om man skall få dessa kostnader ytterligare inskränkta, är det lättare med ett organ, som har detta till hela sin uppgift, än om man överflyttar kontrollen till ett så stort organ som tullverket, vars chef redan har tillräckligt med arbetsuppgifter. Jag vill betona, att herrarna äro fullständigt på galna vägar, då ni vilja göra gällande, att det blir en besparing i statsverkets utgifter, om vi lyckas avskeda en överdirektör och lägga ut ifrågavarande uppgifter på ett eller flera andra verk, där de icke få den samlade ordning, som de haft förut.

Herr Lithander sade, att det nu vore en lämplig tidpunkt att vidtaga denna omorganisation, därför att det skulle bli ombyte på chef i kontrollstyrelsen. Och han slutade med att göra en framställning till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att, för den händelse riksdagen skulle följa utskottet, statsrådet skulle tillsätta överdirektörsbefattningen endast på förordnande. För min del

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

vill jag bestämt motsätta mig detta system att ha allt för stor personal på förordnande, framför allt på ledareplatser. Den man, som skall stå på ledareplats, skall ha hela ansvaret och ej endast ha detta under tiden för förordnandet. Han skall känna, att han har ansvaret även i fortsättningen, och så får man söka en duglig man för platsen. Jag passar på att säga till statsrådet, att herr Lithander icke är taleman för den allmänna uppfattningen i den meningen, att hans önskan i detta fall kan få vara avgörande för statsrådets bedömande av frågan.

Vidare sade herr Lithander, att man icke får uppfatta honom så, som om han skulle vara motståndare till nykterheten, och han ville därför ha nykterhetsfrågan så att säga avförd från samband med detta ärende. Det är kanske modernt nu att säga, att man icke skall bry sig om, vad som ligger före denna tid, ty det har ju blivit en omvändelse på senare tiden, och av denna omvändelse har det måhända även ramlat ned något på Göteborgsbanken. Men finge jag lov att på något vis sammanfatta herr Lithanders hela uppträdande i frågan — jag skulle även kunna i sådant avseende taga ett par till av motionärerna och sammanställa deras föregående verksamhet — så skulle jag kunna framställa dessa herrars önsksningar kortast genom det lilla ordet, att de önska framför allt den fria nuben. Och om detta är grundunderlaget i deras allmänna politik, kan jag ej förstå, varför de önska bannlysa denna tanke, just nu, när detta ärende föreligger. Ty om man överförde denna kontroll från det ämbetsverk, som har till uppgift att ombesörja den, skulle det, icke beroende på bristande vilja utan på bristande förmåga att följa med den meningsriktning, herr Lithander företräder, nämligen att vi skola släppa av mer och mer på restriktionerna, bli så, att denna skulle få vind i seglen. Och ur denna synpunkt vill jag ej räcka ens ett pekfinger åt det projekt, som herr Lithander framkastat.

För några dagar sedan sade herr Lithander med hänvisning till mig, att man skall misstänka danaerna, även när de komma med skänker. Jag ber att få returnera dessa ord. Här kommer herr Lithander och vill skänka oss besparingar. Jag säger, att vi skola vara en smula misstänksamma mot dessa besparingar, ty det blir större utgifter än besparingar. Men utöver detta blir det, sett ur sociala synpunkter, synnerligen stora olägenheter.

Herr talman, jag ber att, samtidigt som jag ju är mycket tacksam mot herr Lithander för hans anspelning på, att jag skött Geddesyxan med en viss fermité, få säga, att det verk, som här nu kritiseras, var ett av dem, vars chef kom och erbjöd besparingar i en sådan omfattning, att jag fick det bestämda intrycket, att han var besjälad av att utföra sitt ämbetsverks arbete med största möjliga sparsamhet. Den omorganisation, som måste vidtagas i fråga om kontrollstyrelsen, hoppas jag att regeringen skall låta sig angeläget vara att snarast möjligt taga upp till behandling. Den har varit föremål för diskussion, och tiden är naturligtvis i själva verket nu mycket lämplig, ehuru man kan diskutera, om det skall vara riktigt att vidtaga en omorganisation under den avgående chefens tid.

Det har varit åtminstone min uppfattning, att det kan vara skäl att låta den avgående göra upp förslaget men ej fastställa det, förrän den nye chefen sett på papperet, därför att man ej organiserar för dagen, utan för det fortsatta arbetet. De olika avdelningarna äro nu ganska självständiga och ha kommit till på grund av framställningar från riksdagen, som förelagt kontrollstyrelsen den ena uppgiften efter den andra. Nu behöver det göras en omorganisation av verket, men detta är ej detsamma som att avskaffa detsamma.

Under den tid, jag innehaft finansministerportföljen, har jag haft besök av skattedragande. Den ena har klagat över de direkta skatterna. Och den andra har klagat över de indirekta skatterna. Till den första kategorien hör, som bekant, herr Lithander. Han har den uppfattningen och har framfört den många gånger, att skatteutgifterna skola täckas genom *indirekt* beskattning, därför att den direkta gör större åderlåtning på kapitalet, än som är nödvändigt. Om det nu är så, att spritinkomsterna utgöra en avsevärd inkomst för statsverket, kan jag icke finna, att det är en klok hushållning, att försvaga det organs handlingskraft, som har att tillvarataga, att dessa inkomster inflyta ordentligt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lithander**: Herr talman! När den siste mycket ärade talaren slutade med att säga, att det ej är riktigt att vilja försvaga den kontroll, som skall beakta, att skatterna komma in i detta fall, vill jag alldeles bestämt påstå, att vi icke vilja försvaga den kontrollen, endast ha den forrad på annat vis och få den hänvisad till andra befintliga statsorgan. Och där har regeringen samma möjligheter att med skärpa följa saken. Det är att lägga frågan på en oriktig basis, om detta skall få inverka på kammaren. Det är i varje fall icke motionärernas tanke, att så skulle förfaras.

Han sade vidare, att den anklagade bör få yttra sig, vilket är kristet, och att kontrollstyrelsen skulle få säga sitt ord. Ja, mer än gärna. Den får yttra sig om dessa kostnader och gärna därtill anknyta sin uppfattning, om det hela är önskvärt eller ej. Men vad vi sagt, är, att även någon annan skall få yttra sig. Och jag tycker att det är ännu mer kristet, om man hör flera än en domare i en sak, så att jag skulle vilja gradera den där kristendomen litet grand, vilken det förra statsrådet yttrade sig om. Det är icke gjort. Jag tror för min del, att de mycket väl kunna påtaga sig utgiften att sköta nykterhetsfrågorna.

Så sade herr Thorsson, att man hade inriktat sig på att tillvarataga de sociala synpunkterna. Ja, det är ingen, som bestrider önskvärdheten därav, det är icke fråga om att rubba på dem, och jag vill säga såsom verklig nykterhetsvän — jag har i dag sökt hålla mig borta från nykterhetsfrågorna, men herr Thorsson har kommit in på dem — att det är nog tyvärr så, att tillståndet i landet i detta avseende icke är så gott, som man skulle önska. Vi hava sedan lönnbränningens tider förr i världen aldrig bevittnat en sådan

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

ström in ifrån skogarna och ut ifrån skären, som vi för närvarande göra. Utan att giva uppslag till någon nykterhetsdebatt i denna fråga vill jag dock säga, att min övertygelse är, att det är ett övermått av restriktioner, som haft denna följd.

Herr Thorsson sade, att vårt enda mål är »den fria nubben». Det är fel. När den var fri, brydde vi oss icke om den, men när den blev förbjuden, smakade den bra. Det är icke den fria nubben det här gäller, utan jag skulle vilja säga, att jag kan ena mig med herr Thorsson i att vi framför allt skola hava den beskattade nubben, icke denna tillförsel utifrån skären, som gått förbi vår förre finansminister och som antagligen kommer att gå förbi den nuvarande också.

Herr Thorsson sade även, att om det är svårt att finna vad man söker i ett ämbetsverk, blir det ännu svårare i tre. Det beror nog på verket litet grand huruvida man lyckas eller icke.

Så konstaterade herr Thorsson, att kontrollstyrelsens chef själv-mant kommit och erbjudit inskränkningar. Det är värt allt erkännande, men det visar väl i alla fall, att detta är ett verk, där inskränkningar kunna försiggå. Sammanställer man detta frivilliga erbjudande om inskränkningar med de avböjanden, som på andra håll gjorts mot varje den minsta rubbning, får man ju ännu starkare det intrycket, att här finns litet att taga på.

När trontalet hölls, var den siste ärade talaren finansminister, och han har väl alltså själv varit med om formuleringen av trontalet. Där heter det: »Jag nödgas likväl föreslå Eder att för statsregleringen taga statens samtliga rusdrycksinkomster i anspråk.» Då kan jag icke förstå annat än att herr Thorsson skall villigt och gärna vara med på att giva stöd åt de besparingar, som bliva en absolut nödvändig följd av de undersökningar, som jag hoppas, att den nuvarande finansministern vill göra beträffande dessa medel. Det är oerhört mycket mera, som skulle kunna tillföras statskassan, än som för närvarande sker.

Det glädde mig att höra utskottets ärade ordförande. Han avslutade sitt anförande med att säga, att ingen skulle hellre än utskottet vilja vara med på någonting i den vägen, men det ville se det först. Om jag uppfattade honom rätt, var han i princip icke emot denna sak. Herr Thorsson sade, att han skulle gärna vilja låta den avgående chefen göra upp ett förslag, som sedan skulle granskas av den nye chefen. Det är ju detsamma som ett bifall till motionen. Det är vad vi vilja skall ske, ty vi hava icke begärt, att det skall gå ögonblickligen, utan blott att det skall ske en granskning. Kan herr Thorsson med det inflytande han säkert har hos den nya regeringen få fram denna sak, är jag mer än belåten med den behandling frågan har rönt. Herr Thorsson säger, att han har livligt i tanken en omorganisation. Ja, då äro vi ju ense; det är ett bifall till motionen, hur kammaren än röstar i dag. Vad kontrollstyrelsen beträffar, har den sagt, att den skall komma med ett utlåtande omkring den 1 juni, men då är riksdagen under upplösning. Jag vill livligt hoppas, att kontrollstyrelsen skall taga mycket starkt

intryck av debatten i dag och icke minst av de ord, som föllades av utskottets ärade ordförande och av förutvarande finansministern.

Jag skulle slutligen vilja fästa den nuvarande finansministerns uppmärksamhet på en del siffror rörande kontrollkostnaderna. Jag skall icke upptaga kammarens tid, men jag ber att få lämna ut det material, som jag har och som i någon mån visar, att vissa uppgifter kanske icke varit så alldeles riktiga.

I min motion har jag hemställt. »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande kontrollen å tillverkning och försäljning av spritdrycker och maltdrycker, socker m. m., att kontrollstyrelsen må upphöra och dess arbetsuppgifter överflyttas till andra statsförvaltningens organ». Med instämmande i andameningen uti utskottets ärade ordförandes och herr Thorssons anföranden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionens kläm.

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag ber först att för framtida hägkomst få inregistrera det faktum, att herr Lithander numera tydligen befinner sig bland de allra varmaste restriktionsvännerna, eftersom restriktionerna ha kunnat åstadkomma en så mäktig verkan, att spriten numera smakar herr Lithander bra, vilket den förut icke gjorde.

Jag har icke varit med vid justeringen av utskottsutlåtandet, men då jag varit med om den förberedande behandlingen av ärendet i utskottet, anser jag mig berättigad att säga ett par ord, därtill föranledd av utskottets ärade ordförande, mot vilkens hela argumentering jag icke har någon invändning mer än i den delen, där han förklarade, att man numera tryggt kunde hänskjuta ärendet till regeringens avgörande, då det numera fanns anledning — jag minns icke ordalagen — att hysa större förtroende för regeringen. Jag förmodar, att detta uttalande var hans rent personliga och icke på något sätt föllades å utskottets vägnar.

Sedan har jag ett ord att säga till herr Lithander. Han talade ganska mycket om denna förtroendenämnd för systembolagen, som hade åsamkat staten rätt stora kostnader därigenom, att den dragit ränteinkomster något år på omkring 80,000 kronor från inköpsnämnden. Då vill jag erinra om, att denna förtroendenämnd har funnits långt innan kontrollstyrelsen kom till stånd, och jag vill dessutom erinra om, att de berörda utgifterna varit föremål för behandling i statsrevisionen. Då de icke där föranlett någon som helst anmärkning och då alltså riksdagens förtroendemän redan haft denna sak under behandling utan att hava funnit anledning att göra någon anmärkning, så får jag säga, att jag tycker, att det icke är riktigt passande att taga upp saken till behandling i riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **Nylander**: Utskottets ärade ordförande slöt sitt anförande på ett sätt, som gör, att jag saknar anledning att närmare ingå på detsamma, ty det blev ju, såsom redan av herr Lithander anförts,

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

så gott som ett instämmande i våra synpunkter. Jag kan försäkra utskottets ordförande, att vi hysa lika stort förtroende för Kungl. Maj:t, som han själv gör, men detta hindrar icke, att vi anse, att en mera omfattande undersökning borde hava gjorts av utskottet, bland annat genom införskaffande av yttrande från skattebetalarnas förening, vilken som bekant mycket har sysslat med problemet om för-
enklingar i statsförvaltningen.

Vad herr Thorsson beträffar, sade han för sin del, att det var den s. k. »fria nubben», som skulle vara motivet för denna motions framläggande. Nej, herr Thorsson, så starka tårar behöver man icke för att komma fram med ett förslag sådant som detta, ty motionen har sitt ursprung i de ord, som dåvarande finansministern herr Thorsson anförde till statsrådsprotokollet, när statsverkspropositionen avgavs, nämligen att det var nödvändigt, att ytterligare undersökningar gjordes inom statsförvaltningen för att se, om icke ytterligare besparingar kunde göras. Man ser ju saken litet annorlunda ovanifrån eller, för att kasta om det, man ser kanske, sedan man kommit ned på vårt, vi vanliga dödligas plan, litet annorlunda på saken. Jag kan icke förstå annat än att besparingar måste kunna göras efter de linjer vi uppdragit. Herr Thorsson bestrider detta bestämt och säger, att det tvärtom kanske skulle leda till ökade utgifter. Det är för mig obegripligt. Både socialstyrelsen och generaltullstyrelsen säga, att det är möjligt att övertaga ifrågavarande uppgifter. Att de i så fall behöva ökade arbetskrafter, framhöll jag i mitt första anförande, men jag framhöll också, att om vissa ökade arbetskrafter behövas, så kan man draga in på andra, bland annat chefskapet, och man slipper att inreda och underhålla en stor byggnad för ämbetsverket. Att detta måste medföra besparingar, är självklart.

För övrigt framhölls det av herr Thorsson, att kontrollstyrelsen är en institution för nykterhetens övervakande, och detta framhölls även av utskottets ordförande. Det är icke mot detta, som vi vänt oss, utan vi anse, att denna roll skulle lika väl kunna spelas av socialstyrelsen. Det låter nu, som om herrarna icke skulle lita på socialstyrelsen i detta avseende, något som verkligen förvånar mig.

Herr Thorsson genmälde mot mig, att han ville varna kammaren för att inhämta utlåtanden från sådana institutioner som skattebetalarnas förening. Han menade, att därigenom skulle riksdagen få nya luntor över sig. Så invecklat behöver väl icke tillvägagångssättet vara. Ett kort yttrande från skattebetalarnas förening hade icke behövt tynga utskottets betänkande så mycket. Jag vill å andra sidan varna kammaren för herr Thorssons principer, att man icke skall tillfråga det praktiska livets representanter i sådana frågor som denna. Jag tror, att det skulle giva oss en alldeles för ensidig syn på många ting, och jag vill därför gent emot honom framhålla vikten av att näringslivets organisationer och förbund höras, i ett fall som detta exempelvis industriförbundet och skattebetalarnas förening. Herr Thorsson är nog en så praktisk karl, att han inser att detta är lämpligt. Han brukar ju själv tillfråga dylika organi-

sationer och då förstår jag icke, vad det är för hinder för att riksdagen skulle göra det.

Jag är som sagt övertygad om, att besparingar skola stå att uppnå på den av motionärerna föreslagna vägen, och vill därför inskränka mig till att vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen.

Ang. ifrågasatt indragning av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

Herr **Eurén**: Endast några få ord. Jag ber att få säga, att skillnaden mellan motionärerna och mig nog framgick tydligt av mitt anförande, då jag slutade med att säga, att jag för min del i likhet med utskottet var övertygad om, att kontrollstyrelsen torde komma att fortbestå, även om den efter en omorganisation kan få enklare och mindre kostsamma former.

Jag begagnar också tillfället att rätta ett missförstånd. Jag har icke velat yttra, att jag har större förtroende i denna sak för den nya regeringen, men jag menade, att efter denna debatt i kammaren, har regeringen fått ökad anledning till undersökning, varför man med ännu större förtroende kan vänta sig åtgärder från regeringens sida.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Lithander, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 132 ja mot 50 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart för sig:

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åläggande för bolag m. fl. företag att utse kvalificerade yrkesrevisorer; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitet i

Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m.; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående öfverflyttande av en amanuens vid den pediatrika polikliniken å allmänna barnhuset i Stockholm till den pediatrika polikliniken å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn därstädes.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

*Ang.
vissa inredningsarbeten
vid sjukhuset
S:t Erik i
Stockholm
m. m.*

Statsutskottets utlåtande, nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inredningsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m. föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Fröken Wellin: Herr talman! Jag har givetvis intet annat yrkande i den föreliggande frågan än om bifall till utskottets hemställan, men på grund av ett uttalande, som göres såväl i Kungl. Maj:ts proposition som i utskottets utlåtande, där det talas om framtida omläggning i vissa avseenden av undervisningen i fråga om läkarutbildningen, må det kanske vara mig tillåtet att uttala ett önskemål i samma riktning.

Denna fråga hänger icke samman med den egentliga läkarutbildningen, utan den berör ett område, där jag tror, att kammarens ledamöter, på ett par undantag när, äro mera hemma än i fråga om den vetenskapliga utbildningen för läkarna. Vad jag syftar på är nämligen en rent praktisk och ekonomisk utbildningsfråga. Som bekant är det ju så, att vid våra stora sjukvårdsanstalter, såväl de kommunala som landstingens, är det en läkare, som är styresman eller direktör, och såsom sådan har han ett mycket tungt vägande inflytande över sjukhusens förvaltning och naturligtvis över de kostnader, som sjukhusen åsamka det allmänna. För denna uppgift förekommer, såvitt jag har mig bekant, icke någon som helst träning för läkaren. Människorna hava ju olika anlag i fråga om dessa praktiska och ekonomiska uppgifter, och i den mån en läkare har en naturlig begåvning i denna riktning, utfaller hans arbete med ett mycket gott resultat i fråga om förvaltningen; men i den mån han icke har det, går han fullkomligt otränad på detta område till en inflytelserik post. Jag tror, att detta är något ganska enastående i fråga om ekonomisk och praktisk förvaltning i allmänhet. Nu kan det måhända sägas, att läkaren såsom underläkare och vikarie för överläkaren hinner samla en viss erfarenhet på detta område. Jag vill icke neka till, att så kan vara fallet, men nog tror jag, att det sker i mycket inskränkt grad, och jag tror i varje fall, att anstalterna få dyrt betala den erfarenhet, som dessa unga läkare samla.

Såsom jag nämnde, har jag intet som helst yrkande att göra i

detta fall. Jag har blott velat påpeka detta, därför att på ett annat område i fråga om läkarutbildningen, nämligen när det är fråga om förste provinsialläkarna, anses en specialutbildning vara nödvändig för de mera vid sidan av de egentliga sjukvårdsuppgifterna förekommande åligganden, som påvåla förste provinsialläkarna. Jag tror för min del, att utbildningen till direktör eller styresman för de olika sjukvårdsanstalterna är lika mycket värd beaktande som någonsin utbildningen till förste provinsialläkare. Det har under de gångna tiderna kanske icke varit av så stor betydelse, att det icke förekommit någon särskild utbildning på detta område, och såsom vi veta, voro ju förut kostnader för våra sjukvårdsanstalter icke så oöverkomliga. Men under de dyrtider och depressionstider, som sedermera följt, anser jag, att det är en samvetssak för alla, som ha inflytande på detta område i fråga om förvaltningen av de olika anstalterna, att se till, att de förvaltas med all den sparsamhet, som är möjlig, utan att resultatet lider därav.

Jag har, herr vice talman, som jag redan nämnt, icke något särskilt yrkande att göra. Jag har blott känt mig manad att göra detta lilla påpekande och ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Eurén**: Med anledning av den föregående ärade talarinnans yttrande vill jag framhålla, att lasaretsläkaren visserligen är styresman för sitt sjukhus mellan direktionens sammanträden, och det är ett förhållande, som visat sig synnerligen gynnsamt för sjukhusväsendets utveckling i vårt land. Men naturligtvis inträffar det då och då, att det finnes läkare, som icke ha sådan praktisk läggning, att de just göra så stor nytta som styresmän. Det betyder i själva verket dock icke så mycket i praktiken, om så är förhållandet, därför att ett sjukhus ju f. ö. styres av sin direktion, och det rent ekonomiska handhaves dessutom i första hand av en syssloman, så att om till äventyrs läkaren icke ligger åt det praktiska hållet, är faran för sjukhuset i regel minimal; men ligger han verkligen åt det praktiskt-ekonomiska hållet, är fördelen för sjukhuset så mycket större. Jag tror i allt fall, att de andra kvalifikationerna, som böra finnas hos läkaren, äro så betydelsefulla, att man icke får fästa sig alltför mycket vid hans praktiska kvalifikationer. Har han icke av naturen dessa anlag, så kommer han svårligen att förvärva sig dem genom särskild utbildning. I varje fall får den blivande lasaretsläkaren genom långvarig sjukhustjänst såsom biträdande läkare rätt så stor inblick i hithörande ting, och den, som har läggningen, blir också i tillfälle att tillgodogöra sig den.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 27.

§ 9.

Härefter föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av kostnaderna för återställande av tandläkarinstitutets nu förhyrda lokaler i förutvarande skick;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillbyggnadsarbeten å allmänna barnbördshuset i Stockholm;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Lunds stad av kronans rätt till läroverkstomten i Lund med därå uppförda byggnader;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ämneslärarinna vid statens samskola att för ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid kommunal mellanskola;

nr 61, i anledning av väckta motioner om rätt för lektorn vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm A. O. Gallander att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid tekniska elementarskolan i Örebro;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt anställande av en tillförordnad brottmålsdomare i Norrbottens län;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående istånd-sättande av södra flygelbyggnaden å gruvingenjörsbostället Stora Gården nr 1 i Ljusnarsbergs socken av Örebro län m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för lantmåterikontoret i Västerbottens län;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående egna-hemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av postmedel till centralkassan för postpersonalens fackliga och ekonomiska sammanslutningar; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av lånefonden för rederinäringens understödjande jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 10.

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkan-
 de, nr 27, i anledning av väckta motioner angående utförelsebevis för
 spannmål.

*Ang.
 utförelsebevis
 för spannmål.*

Till bevillningsutskottet hade hänvisats nedannämnda inom riksdagen väckta motioner angående införande av utförselbevis för vissa slag av spannmål, nämligen:

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

de lika lydande motionerna nr 103 i första kammaren av herr *Sederholm m. fl.* och nr 122 i andra kammaren av herr *Jönsson i Fridhill m. fl.*, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att godkänna bestämmelser angående utförselbevis för råg, vete och korn i enlighet med ett inom generaltullstyrelsen utarbetat och vid spannmålsmarknadssakkunnigas den 16 januari 1923 avgivna betänkande fogat förslag att träda i kraft från och med den dag, Konungen där-om förordnade;

motionen nr 120 inom andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, däri föreslagits, att riksdagen måtte besluta om införande av utförselbevis för råg, vete och korn i överensstämmelse med ovannämnda, inom generaltullstyrelsen utarbetade förslag; samt

de lika lydande motionerna nr 56 i första kammaren av herr *C. Petrus V. Nilsson m. fl.* och nr 68 i andra kammaren av herr *Olsson i Kullenbergstorp m. fl.*, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor skulle på lämpligt ställe införas vissa i motionärernas hemställda intagna bestämmelser, vilka skilde sig från förberörda förslag, utom i visst redaktionellt hänseende, endast därutinnan, att desamma icke omfattade utförselbevis för korn utan avsåge endast råg och vete.

Utskottet hemställde

- 1) att motionerna I: 103 och II: 122 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;
- 2) att motionen II: 120 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt
- 3) att motionerna I: 56 och II: 68 icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar friherre *Fleming, Antonsson, Wohlin, Boman, Jönsson* i Boa, *Lithander, Johansson* i Kälkebo, *Henrikson* och *Jönsson* i Fridhill, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av ovanberörda motioner antaga följande förslag till

Förordning angående utförselbevis för viss spannmål.

Härigenom förordnas, som följer.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för såvitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullmyndighet utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behöri-

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göra därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinlagan. Sedan exportvarans nettovikt utrönts, åligger det tullförvaltningen föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utlåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verifierad, på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, vederbörande tullmyndighet har att utfärda beviset och låta detsamma tillställas exportören.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis, vilka dock vid sådan fördelning ej må i något fall lyda å mindre belopp än 200 kronor.

Den, som erhållit utförselbevis, vare, därest sådan vara, som enligt vad ovan stadgas må på grund av utförselbevis införas utan tullavgifts erläggande, inom ovan omförmälda tid av sex månader efter utförselvarans angivning till utförsel blivit införtullad i sådan myckenhet, att tullavgiften uppgår till det belopp, utförselbeviset avser, berättigad att hos generaltullstyrelsen mot utförselbevisets återställande utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av utförselbevis.

Erforderliga föreskrifter av reglementarisk natur rörande bevisens utfärdande samt författningens tillämpning i övrigt utfärdas av generaltullstyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter anförde:

Herr **Jönsson** i Boa: Herr förste vice talman! Den fråga, som här föreligger till behandling, har för ej länge sedan i denna kammar varit föremål för en längre interpellationsdebatt, varför jag anser mig böra fatta mig helt kort.

Jag har emellertid för min del svårt att förstå, varför det föreliggande förslaget om utförselbevis möter så stort motstånd inom riksdagen, då med detsamma ju endast avses åstadkomma, att ett av riksdagen förut fattat beslut om tullskydd skall komma dem tillgodo, för vilka det är avsett. Här gäller det således inga nya höjda tullar. Av den utredning, som spannmålsmarknadsakkun- niga åstadkommit, framgår ju tydligt, att priset på svensk bröds- säd under senare åren legat väsentligt under världsmarknadspriset, även med tillägg av tullens hela belopp, och att denna skillnad till stor del berott på rent inhemska marknadsförhållanden. Anlednin- gen härtill torde vara, att på hösten jordbrukarna i allmänhet genast efter skörden behöva sälja sin spannmål. Genom de stora utbud, som då göras, begagna köparna, som i regel äro de stora kvarnarna, tillfället att oskäligt pressa ned priserna, och det kan till och med hända, att ingen möjlighet finnes att sälja spannmål. Den inhemska marknaden är således vid dessa tillfällen otillräcklig. Jordbrukarna bliva härigenom helt beroende av det godtyckliga pris, som kvar- narna vilja betala. Genom de föreslagna utförselbevisen skulle ge- nom tillfällig export kunna beredas för avsättningen en större mark- nad, och genom detta större oberoende av kvarnarna skulle dessa pressas till att betala ett pris, som stode närmare importpriset.

*Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)*

Bevillningsutskottets majoritet har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka införande av utförselbevis. Utskottet anser, att en dylik anordning icke skulle medföra några fördelar för andra jord- brukare än dem som odla spannmål i den omfattning, att de hava icke alltför obetydliga mängder att sälja, och således vara till gagn endast för ett begränsat antal. Det bör emellertid vara tydligt, att genom den lättnad i marknaden, som genom export kunde komma till stånd, även de, som hava mindre att sälja, skulle erhålla bättre betalt.

Den betydelse, som brödsädsodlingen i självförsörjningshänse- ende innebär för vårt land, gör det dessutom enligt mitt förmenande till en allmän angelägenhet att skapa sådana förutsättningar för den- samma, att den blir ekonomiskt lönande eller åtminstone icke kom- mer i sämre ställning än före världskriget, även om dessa icke skulle komma oss alla till godo. Utskottet söker även göra gällande, att genom jordbrukarnas beroende av mellanhänderna fördelen av utför- selbevisen skulle i stället kunna komma dessa tillgodo. Man har emellertid svårt att förstå, att detta beroende skulle kunna bliva större härefter än förut. Tvärtom öppnas nu genom exporten större försäljningsmöjligheter för såväl odlaren som mellanhänderna och detta bör i stället verka motsatsen.

Vi reservanter ha i vår reservation upptagit ett förslag om att utförselbevisen skulle till förekommande av spekulation inlösas av generaltullstyrelsen, men lär proposition ej kunna framställas där- på, då det går utöver motionens ram, varför jag kommer att fram- ställa yrkande på att detta skall utgå ur densamma. Det för ut- skottet viktigaste skälet mot utförselbevisen synes dock vara, att de skulle åstadkomma stegring av priset å svensk brödsädsspannmål

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

och särskilt å rågmjöl. Av de spannmålsmarknadssakkunnigas uttalande framgår emellertid, att någon nämnvärd risk härför ej synes vara att befara, enär konkurrensen med det importerade mjölet tvingar kvarnarna att ej hålla högre priser än konkurrensen med detta tillåter, och att detta pris redan nu är bestämmande för det inhemska mjölpriset. De sakkunniga anse därför, att det högre pris, som brödsädsproducenterna genom utförelsebevisen kunna komma att erhålla, i främsta rummet kommer att betalas av kvarnarna, vilka få nöja sig med mindre vinstmarginal. Vad den minskning i statens tullinkomster vidkommer, som utskottet omnämner, så torde denna icke bliva av någon betydelse, såvitt den inhemska brödsädsodlingen i betydlig grad ej skulle öka över det inhemska behovet — ett förhållande, som efter mitt förmenande ej vore annat än glädjande.

Utskottet anför vidare som skäl mot bevisen, att läget på spannmålsmarknaden inom landet på senare tiden avsevärt förskjutits i riktning mot att priserna numera icke i jämförelse med världsmarknadspriserna ställa sig ogynnsammare för odlarna än före kriget. Att en sådan förskjutning nu skett, är nog riktigt, men detta förringar efter mitt förmenande ej utförelsebevisens betydelse att under vissa tider för framtiden kunna verka som en reglerande faktor mellan priset på utländsk och inhemska spannmål.

Slutligen har utskottet framhållit, att det kunde befaras, att utförelsebevisen skulle kunna medföra svårigheter i handelspolitiskt hänseende. Man har svårt att förstå denna fara, ty man kan väl knappast antaga, att den svenska spannmålen skall säljas billigare till andra länder än dessa kunna importera den från annat håll. Restitution av tull äger ju redan nu rum vid export av mjöl, och har export härav kunnat äga rum utan fara av handelspolitisk art.

För min del kan jag således ej i någon mån finna de skäl bärande, som av utskottet anförts för sitt avslagsyrkande. Hela denna fråga gäller enligt mitt förmenande, om kvarntrusten fortfarande skall få godtyckligt bestämma priserna på brödsäds spannmålen i landet och därigenom för egen del ensam kunna draga fördel av tullen på spannmål, eller om man genom utförelsebevisen vill giva jordbrukaren ett medel att tvinga den till att betala ett pris för densamma, som står i närmare förhållande till världsmarknadspriset. I valet härom synes mig ingen i denna kammare böra vara tveksam. De spannmålsmarknadssakkunniga hava också kommit till den slutuppfattningen vid sitt tillstyrkande, att system med utförelsebevis icke kan befaras förorsaka olägenheter av allvarigare beskaffenhet, men väl medföra åtskilliga fördelar.

I anslutning härtill och på grund av vad jag anført ber jag, herr förste vice talman, få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet av herr Fleming m. fl. fogade reservationen, med uteslutande av tredje stycket på sidan 11, som börjar med orden: »Den som erhållit» — — — och slutar med orden »två procent».

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

Herr Jönsson i Fridhill: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Såsom motionär i denna fråga och jämväl såsom reservant i bevillningsutskottet ber jag att få yttra några ord, men anhåller att redan från början få understryka, att den fråga, som vi här tagit upp, icke är av den utomordentliga betydelse, som många vilja göra den till. Den bör givetvis icke underskattas, men å andra sidan ber jag att få betona nödvändigheten av att man icke låter sakskaalen ersättas av några rena känsloskäl.

Jag ber också att från början få betona fyra särskilda faktiska förhållanden, som vi ha att taga hänsyn till, då vi gå att bedöma detta spörsmål. För det första ber jag att få erinra om att vi ha tull på spannmål och mjöl. För det andra ber jag också att få erinra om att kvarnarna ha rätt till tullrestitution för förmalen spannmål vid utförelse, och för det tredje ber jag kammarens ledamöter bemärka, att både mjöl- och brödprisen under sista åren varit beroende på världsmarknadspriset med tullens tillägg, alltså med andra ord kvarnarna ha utnyttjat tullarna i sin fulla utsträckning; och ett bifall till vad bevillningsutskottets reservanter här ifrågasätta kan icke komma att medföra någon nämnvärd prisförhöjning för de färdiga brödprodukterna. Till sist och för det fjärde får jag erinra därom, att ett bifall till vad vi reservanter hemställt icke kan få någon praktisk betydelse med mindre än att det råder abnorma förhållanden på spannmålsmarknaden. Det vill med andra ord säga: den spannmål, som skall utjudas till avsättning i andra länder, måste ställa sig minst lika billig som den spannmål, som detta land kan importera från andra exporterande länder. Härtill kommer, att avsättningen av denna spannmål, som i nödfall kan utföras, är förenad med transportkostnader, lastningskostnader och en del andra hithörande saker, på vilka jag särskilt icke vill inlåta mig.

Jag och övriga motionärer hava stött oss på den utredning, som förebragts av de s. k. spannmålssakkunniga, men jag skall naturligtvis icke ingå på ett vidare referat av vad dessa spannmålsmarknads-sakkunniga presterat som motiv för det beslut, vartill de kommit, särskilt som frågan varit uppe till en ganska uttömmande behandling vid en debatt i denna kammare för icke så länge sedan. De sakkunniga ha funnit, att denna form kan vara lämplig i det brydsamma läge, vari vi ännu befinna oss. Jag vill endast i detta hänseende visa till vad de sakkunniga uttalat på sidan 11. De säga bland annat: »Vid en jämförelse mellan de svenska vetepriserna och priserna å amerikanskt vete fritt banvagn svensk hamn och med inräknande av tullen framgå i huvudsak följande. Under början av 1921 lågo de amerikanska vetepriserna över de svenska med ett belopp ungefärligen motsvarande fraktkostnaderna, men närmade sig kurvorna varandra i mars 1921 och voro från glidtullens ikraftträdande i april t. o. m. juli månad 1921 på samma nivå. Från augusti månad 1921 började kurvorna divergera. Prisskillnaden mellan det svenska vete och det förtullade amerikanska har ända tills glidtullssystemet upphörde med maj månad utgång 1922 varit betydande och växlat

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

mellan lägst kr. 6,18 (i oktober 1921) och kr. 9,46 (i april 1922). Dels på grund av tullminskningen och dels på grund av priset i Amerika kommo prisserierna åter att närma sig varandra från juli månad t. o. m. augusti. Härefter har marginalen åter vidgats och vid intet tillfälle under årets sista månader understigit 5 kr. per 100 kg. (maximum i oktober med kr. 6,72).» Det är sålunda ifrån bakgrunden av denna kvarntrustens prispolitik, som tanken kommit att på något sätt söka ett medel mot en dylik prispolitik i fortsättningen. Däremot kan ju det sägas, att för närvarande är det icke så mycket, som motiverar utförelsebevisens införande, men jag tror, att det icke är för mycket sagt, om man säger, att det är för att förhindra möjligheten att införa utförelsebevisen, som spannmålets köpare, i detta fall kvarnarna, ha höjt priserna vid inköp av spannmål, så att den dag som i dag är äro de i alla fall ganska tillfredsställda. Jag är emellertid ganska övertygad om att dessa köpare icke ha någon större barmhärtighet, för den händelse kammaren avslår motionerna i dag, utan då kommer samma historia att upprepa sig år 1923, som vi haft åren 1922 och 1921. Jag kan gärna medgiva, att fjolårets dåliga väderlek tydligt motiverade nödvändigheten av viss återhållsamhet för kvarnarna att taga emot den svenska varan, men däremot kan man säga, att den oerhörda prissänkningen icke var motiverad, och motiverade ännu mindre de oerhörda prisfall, som inträdde 1921. Kammarens ledamöter skola komma ihåg, att 1921 års skörd var välbärgad och bra, men det hindrar icke ändå, att uppköparna av spannmål likväl pressade ner prisen till den nivå, som jag nyss nämnde, och som framgick av sakkunnigas utredning i ärendet.

Jag tror dock icke på att det förslag, som sakkunniga kommit till, är avgörande, men det är kanske det enda sättet att komma till en förbättring av de nämnda abnorma förhållandena. Det är emellertid ett försök, och jag tror, att man kan utan större risk våga sig på att taga upp detta försök. Vi skola erkänna att produktionen av brödsädsspannmål här i landet är nödvändig ur många synpunkter, och det vore önskvärt om densamma kunde bli tillräcklig för landets behov. Jag vågar också säga, att det icke kan vara av intresse för någon, att Sveriges lantbrukare, Sveriges lantarbetare och alla dessa människor, som äro beroende av denna utkomstmöjlighet, på något sätt skola riskera att under rådande tidsförhållanden pressas ned till en ersättning för sina utförda arbetsprestationer, som är under vad man anser rimlig och skälig. Det är sorgligt, att vi äro inne på god väg att komma dithän, och det är så mycket sorgligare, därför att vi ha ett levande intresse att så länge som möjligt hålla befolkningen kvar på landsbygden. Är det icke förvånansvärt i varje fall, att människorna skola trängas samman i stadssamhällena och landsbygden avfolkas, under det att statsmakterna söka att träffa anordningar för att få människorna att flytta ut på landsbygden igen. Det har kommit fram sådana åtgärder och jag tror, att vi ha att vänta icke så få försök i den vägen. Nu menar jag, att det är icke riktigt att gå den vägen, utan att det är ofantligt mycket viktigare att se till att de människor, som förut finnas på landet, ha sina utkomstmöjligheter där.

Detta har varit ett avgörande skäl för mig, då jag gått att taga ställning till denna fråga.

Då jag nu övergår för att säga några ord om vad utskottet presterat för sitt avslagsyrkande, skall jag icke upptaga tiden allt för länge. Det första, som vi möta i utskottets utlåtande, går ut på, att dessa utförelsebevis komma att hjälpa endast ett mindre antal jordbrukare. Huru kan bevillningsutskottet veta det? Det är ju så, att tullen finns och den utnyttjas av kvarntrusten och utnyttjas — jag skulle nästan vilja säga — till sista öret. Skall trusten fortsätta att draga nytta av tullarna eller skola jordbrukarna ha dem, så som ifrån början avsetts, det är frågans kärnpunkt. Då behöver man icke säga, att den kommer en viss särskild del av Sveriges jordbrukare till godo. Vidare har bevillningsutskottet uttalat sin tvekan om dessa bevis skulle utnyttjas på ett tillfredsställande sätt. Det har jag erkänt i mitt tidigare resonemang. Jag tror icke, att de komma att få alltför stor användning, men å andra sidan är jag övertygad om att deras blotta tillvaro skall vara alldeles tillräcklig för att stäcka denna kraftiga sammanslutning, som visserligen har efter vad det påståtts fullt fria händer att göra de inköp, som envar finner lämpligt och lägligt, men som ändå har visat sig vara en sammanslutning, som de svenska lantbrukarna ha haft den allra största anledning att skarpt reagera mot under de två senaste åren.

Utskottet talar vidare om att det är så många jordbrukare, som äro i beroende ställning av handlande och mellanhänder, så att de behöva avyttra spannmål på hösten, och att de fördelar, som utförelsebevisen skulle kunna medföra, skulle i stället komma mellanhänderna till godo. För att förekomma detta ha vi reservanter nu tänkt oss, att generaltullstyrelsen skulle taga hand om inlösen av utförelsebevisen, för att man skulle slippa att se dem på en och annan omväg hamna hos kvarnarna för att på det sättet tjäna såsom vederlag för importerad spannmål i stället för erlagd tull. De, som företrätt den uppfattningen, jag och mina medreservanter, ha icke fått majoritet i utskottet, varför denna utväg är stängd på grund av att reservanter icke ha rätt att taga initiativ utom motionernas ram. Därför få vi avstå från detta.

Vidare säger utskottet med mycken tvärsäkerhet, att »då det vidare är påtagligt, att kvarnindustrien vid mjölförsäljningen skulle söka erhålla täckning för berörda merkostnad av konsumenterna, skulle utförelsebevisen med all säkerhet föranleda ökade levnadskostnader, vilket under rådande depression och därav föranledd minskad köpkraft hos stora lager av befolkningen skulle bliva särskilt kännbart». Jag är livligt övertygad därom att, om detta förslag om utförelsebevis går igenom, så blir priset på bröd ungefär detsamma, åtminstone på vetebrod. Det är alldeles uppenbart. Det kan icke bli fråga om att man av den anledningen kan höja priserna på sådana produkter, ty herrarna få lägga märke till att man icke kan åtnyttja mer än tullens absoluta storlek; detta är den högsta gräns, den kan icke överskridas. Det står varje människa fritt i detta land att kon-

*Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)*

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

kurrera med kvarnarna och mjölhandlarna och andra genom att införa mjöl.

Så säger utskottet vidare, att annan olägenhet skulle vara en minskning i statens tullinkomster, om vad vi vilja komme att bifallas. Det har jag verkligen svårt att förstå. Ty en minskning av tullinkomsterna kan icke inträda, förrän Sverige producerar så mycket spannmål, att det uppstår ett överskott. Så länge som ett visst kvantum exporteras, måste ju motsvarande kvantum importeras, om det skall fylla behovet. Här finnes ingalunda anledning att under ett ogynnsamt prisläge exportera en sämre kvalitet, som icke är av art och beskaffenhet att kunna exporteras. Därför är jag icke övertygad om att det skall komma att medföra någon avsevärd minskning av tullinkomsterna för spannmål.

Så talar utskottet till sist om att det tagit ett visst intryck av kommerskollegii yttrande. Jag ber i det sammanhanget att få erinra därom, att föredraganden i kommerskollegium varit av samma mening som spannmålsmarknadssakkunniga och att den andra myndighet, som yttrat sig, nämligen lantbruksstyrelsen, också har tillstyrkt detsamma.

Jag skall icke vidare gå in på ärendet, såsom nu det föreligger, i annan mån än att jag vill säga, att jag är övertygad om att utförselbevisens införande skulle kunna vara ett medel, som syftar till åstadkommande av en jämn prisbildning på inom landet odlad spannmål. Vidare har utförselbevisens införande beräknats att bli ett påtryckningsmedel mot sammanslutningar av köpare av spannmål, som söka att begagna sin maktställning att nedtrycka prisen. Vidare är det en möjlighet för jordbrukarna i kritisk tid att erhålla någon del av det tullskydd, som är avsett med detsamma, och detta utan att brödrisen skulle behöva nämnvärt höjas. Att riksdagens beslut i sådan riktning kan tolkas som ett aktgivande på nödvändigheten av att hålla vår svenska brödsädsodling uppe, har varit avgörande för mig att intaga den ståndpunkt i frågan, som jag gjort, och jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som nyss framställdes av herr Jönsson i Boa nämligen om bifall till reservationen med uteslutande av den del av motiveringen som börjar med orden »den som etc.» — — — samt slutar med »två procent».

Då emellertid anordningen med utförselbevis är något för vårt land nytt, har jag icke kunnat undgå att tänka, att det kanske kunde vara klokt att vidtaga denna åtgärd mera på försök. Särskilt med hänsyn till att samma yrkande kommer att framställas i första kammaren, har jag funnit det lämpligt och är villig medverka till att det hela tages som ett provisorium på två år.

Innan jag framställer detta yrkande, skall jag, medan jag ännu har ordet, be att få begagna tillfället för att erinra om att det i Finland just i dessa dagar föreligger en regeringsproposition, gående ut på ungefär detsamma som vi reseranter nu vilja ha, d. v. s. ett system med utförselbevis. I Norge ligger frågan icke alldeles på det sättet, men den förutvarande regeringen hade avlämnat förslag till införande av statsmonopol å spannmål, och den nuvarande regeringen har tagit

upp förslaget i en annan form, såtillvida att den tänker sig, att för inom landet producerad spannmål skulle staten betala ett visst pris över marknadspriset för råg och vete, och att samtidigt på vetet skulle läggas en tull, motsvarande överpriset på råg och korn, varigenom statens utgifter för överpriset skulle ersättas. Härigenom skulle vetet fördyras, under det att korn- och rågprisen skulle bli va världsmarknadens.

*Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)*

Jag tror, att man säkerligen kan lita på att de spannmålsmarknadssakkunniga hava grundligt övervägt denna fråga, innan de tagit ståndpunkt till den. Som vi veta, har bland de sakkunniga suttit bland andra herr Nilsson i Tånga, som har det där hos skåningen absolut framträdande att bara vara betänksam, och då han anslutit sig till de övriga sakkunnigas ståndpunkt, är detta ett särskilt gott omen för att deras förslag förtjänar beaktande.

På grund av vad jag nu har anfört, ber jag som sagt, herr förste vice talman, att få instämma i det yrkande, som nyss gjordes av herr Jönsson i Boa, med det tillägget i fråga om övergångsbestämmelserna, att förordningen skall träda i kraft den 1 juli 1923 och gälla till och med den 30 juni 1925.

Herr Röing: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Man får redan av de två sista talarnas anföranden ett starkt intryck, att den önskan, som de ärade motionärerna genom framläggandet av motionerna i första rummet ha hyst, har varit att komma till tals med den s. k. kvarntrusten och att förhindra, att densamma skall kunna missbruka sin maktställning på den inhemska spannmålsmarknaden. Jag har redan vid ärendets behandling i utskottet av den diskussion, som där fördes, innan frågan förelåg i kammaren, fått ett mycket starkt intryck av att man även på lantmannahåll mer och mer börjar inse, att ett eventuellt bifall till motionerna rent sakligt sett närmast kommer att bli en gest, och att man numera knappast anser, att ett bifall till motionerna kommer att bli till någon större nytta för landets jordbrukare.

Herr Jönsson i Boa började sitt anförande med att framhålla, att han hade svårt att förstå det motstånd, som hade rests emot motionerna, då dessa icke innehöllo något som helst förslag till förhöjda spannmålstullar, utan endast innehöllo ett förslag, varigenom de svenska producenterna säkerställdes att erhålla det tullskydd, som riksdagen en gång hade beslutat. Ja, denna uppfattning låter nog så oskyldig, men förhållandet är, mina damer och herrar, enligt min uppfattning det rakt motsatta mot den herr Jönsson i Boa utvecklade, nämligen att ett antagande av dessa motioner innebär principiellt sett den mest protektionistiska åtgärd, som man torde kunna vidtaga.

Våra företrädare här i riksdagen, som på 1880-talet genomdrev spannmålstullarna och de förhöjda industritullarna, gjorde det ur den synpunkten, att de önskade säkerställa och skydda den inhemska produktionen mot den utländska övermäktiga produktionen, vilken produktion arbetade under mera gynnsamma förhållanden än den

*Ang.
utførselbevis
för spannmål.
(Forts.)*

svenska, vilken senare hade vissa merkostnader, och vilka merkostnader skulle täckas genom det tullskydd, som riksdagen på sin tid beslöt. Motionärernas hemställan är en helt annan. Motionerna avse ej att skydda den inhemska produktionen eller det inhemska arbetet mot en övermäktig utländsk konkurrens, utan i stället att på ett visst område söka upphäva de ekonomiska lagarna, samt besluta, att statsmakterna, hur än skörden kvantitativt utfaller, vidtaga åtgärder, varigenom producenterna av spannmål säkerställas att under alla förhållanden erhålla världsmarknadspriset plus tullen. Det innebär en mycket farlig utvidgning av det protektionistiska systemet, som intet annat land har vidtagit, med undantag av Tyskland, men jag vill påpeka att det beslut, som fattades i Tyskland år 1894, var föranlett av en helt annan önskan än att skydda den tyska produktionen av spannmål emot vissa företeelser inom landet. I Tyskland förelågo särskilda förhållanden, vilka föranledde 1894 års beslut, och man bedömde där spörsmålet ur nationalekonomiska synpunkter, vilka i första hand fingo göra sig gällande, trots det att erfarenheten sedermera visade, att även där den åtgärd, som man i visst syfte då vidtog, dock hade för landet synnerligen olyckliga och skadliga följder.

Förhållandet i Tyskland är nämligen det, mina damer och herrar, att den stora produktionen av spannmål sker i de ostelbiska provinserna, medan däremot de stora konsumentcentra ligga i västra Tyskland, i Rhenprovinserna. Det var ett nationalekonomiskt spörsmål, om Tyskland, då detta land hade ett protektionistiskt system, skulle åsätta spannmål och mjöl den tull, varav de tyska producenterna voro i behov, eller om man skulle sätta tullen vida lägre med hänsyn till de konsumerande samhällsklassernas berättigade intressen och i stället ge de producerande jordbrukarna i de ostelbiska provinserna genom utførselbevisen en ersättning för det minskade tullskyddet. Man undersökte då, vilket som var för landet fördelaktigast, antingen att från Amerika och andra världsdelar mot låg tull importera spannmål direkt till Rhenprovinserna och att förmåla den i stora kvarnar i de västra delarna av Tyskland, eller att föra spannmålen från de östra delarna i pråmar och i andra fartyg runt Tyskland uppför Rhenfloden till dessa kvarnar. Man fann då, att det var nationalekonomiskt fördelaktigare att låta importen av utländsk spannmål till de västra delarna av Tyskland få fortgå till vida lägre tull än vad man ansåg vara berättigat, och att man i stället som kompensation lämnade de tyska jordbrukarna rätt att erhålla en viss avgift för den spannmål, som exporterades till utlandet. Det var sålunda nationalekonomiska synpunkter, som fingo göra sig gällande, men trots detta visar erfarenheten i Tyskland, att införandet av utførselbevis icke verkade på sätt, som man hoppats. Man finner detta av förhandlingarna i tyska riksdagen i början av detta århundrade. Jag har till exempel tagit del av tyska riksdagens protokoll av den 22 april 1909, och jag finner av detsamma att under de 15 år, som dessa utførselbevis, Einfuhrschein, som de heta på tyska, hade varit gällande, hade de verkat så, som vi motståndare till för-

slaget nu frukta. De hade förorsakat, att det icke fanns tillräckligt med spannmål inom landet, att priserna därför sprungit upp i höjden och att beslutet varit till skada för konsumenterna.

*Ang.
utförelsevis
för spannmål.
(Forts.)*

Nu förstår jag, att det framför allt bland lantmännen råder ett rätt så stort missnöje med det pris, som de erhållit för sin spannmål under de två sista höstarna.

Man måste emellertid opartiskt undersöka anledningen till de förhållanden under hösten 1921 och hösten 1922, som föranledde den stora skillnaden mellan världsmarknadspriset på spannmål och priset å den inhemska marknaden för svensk spannmål. Undersöker man detta, mina damer och herrar, kommer man till det resultatet, att det fanns nog så tungt vägande orsaker till det låga priset, speciellt på vete, höstarna 1921 och 1922. Vad var anledningen till att kvarnarna på hösten 1921 betalade ett vida lägre pris för den svenska än för den utländska spannmålen? Jo, riksdagen fattade år 1921 ett mycket oklokt beslut, då riksdagen beslöt införandet av glidtull å spannmål. Det har den svenska riksdagen också sedan insett, och år 1922 upphävdes som bekant glidtullen. Vad motståndarna till glidtullen år 1921 fruktade, men som underkändes av riksdagens majoritet, var det förhållandet, att man förbisåg betydelsen av det spekulationsmoment, som inträdde i och med införandet av glidtullen. Kvarnarna inköpte nämligen sommaren 1921 stora kvantiteter spannmål och spekulerade i glidtullen. Lagren voro sensommaren 1921 överfyllda och kvarnarna hade ingen anledning att i vanlig utsträckning köpa svensk spannmål. Dessutom hade vi år 1921 en rekordskörd här i landet. Veteskörden sprang upp till en kvantitet av 3,429,930 deciton, under det att den exempelvis året förut endast uppgick till 2,809,170 deciton. Samma var förhållandet med rågskörden. Den sprang år 1921 upp till 7,064,450 deciton, då den året förut endast var 5,698,500 deciton. Det är ju självklart, att de ekonomiska lagarna även verka på detta område, och att prisbildningen är beroende på tillgång och efterfrågan. När lagren tillfölje en ökad import och tillfölje en stor skörd äro betydande, är det naturligt, att detta verkar i den riktningen, att priserna gå ned.

Vad förhållandena år 1922 beträffar, känna vi ju alla till att skörden tyvärr det året var kvalitativt synnerligen dålig. Den bärgades under synnerligen olämpliga väderleksförhållanden, och detta bidrog i sin tur till att priset gick ned. Man får vidare aldrig förbise, när man jämför det svenska priset med världsmarknadspriset, att det svenska vetet som regel har en vida högre vattenhalt än det amerikanska. Det amerikanska vetet har en vattenhalt av i allmänhet 11 å 13 procent, medan vattenhalten i det svenska vetet däremot ofta springer upp till 16, 17, 18 och 19 procent. Tillfölje vattenhalten erhålla kvarnarna normalt 4 å 5 procent större utbyte av amerikanskt än av svenskt vete. Dessutom fordrar det svenska vetet, som är mera vattenhaltigt än det amerikanska, en helt annan skötsel än detta, vilken skötsel föranleder ökade kostnader vid lagringen och medför dessutom ett större »svinn». Det utländska vetet ger vidare ett mycket högre mjölutbyte, och mjölet har vida större bak-

*Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)*

ningsförmåga än det svenska. Även under normala förhållanden måste man därför beräkna, att det svenska vetet är 9 à 10 procent mindre värt än det amerikanska, och under ett sådant skördeår som i fjol är skillnaden i värde givetvis vida större. Hårtill måste beaktas att man vid export måste beräkna frakt till utlandet, assurans, kostnader i exporthamnen och skäligen mellanhandsvinst, om man skall konkurrera på den utländska marknaden med svensk spannmål.

Nu frågade herr Jönsson i Fridhill, hur bevillningsutskottet kunde påstå, att, även om man beaktar vetets lägre kvalitet och dessa kostnader vid export, ett eventuellt införande av utförselbevis endast kan vara till ekonomisk fördel för ett färre antal jordbrukare i vårt land. Ja, herr Jönsson i Fridhill, det ha vi kännedom om, sedan tull- och traktatkommittén genom byråchefen Højjer låtit utföra vissa utredningar rörande det svenska jordbruket. Vi ha i Sverige 381,171 brukningsdelar och antagligen lika många jordbrukare, och av dessa ha icke mindre än 275,365 stycken icke någon spannmål till avsalu. Den allra största delen av de svenska jordbrukarna har brist på spannmål och har sålunda ingen spannmål att försälja. Dessa jordbrukare kunna väl icke ha någon som helst fördel av utförselbevisen. Av de övriga jordbrukarna är det 16,409, som ha så små odlingar som mellan 5 och 10 hektar. Var och en av er, mina damer och herrar, som är jordbrukare, kan bedöma vilket obetydligt överskott av vete dessa jordbrukare ha att försälja. Sedan kommer den grupp, som har odlingar mellan 10 och 20 hektar och som har ett visst överskott till avsalu. Denna grupp uppgår till icke mindre än 53,464 stycken. Hur stort spannmålsöverskott ha dessa 53,464 lantbrukare, som ha odlingar mellan 10 och 20 hektar? Jo, de ha ett överskott av 58,000 ton till avsalu, d. v. s. cirka en ton var och en. Dessa skulle under exceptionella förhållanden tänkas kunna ha en fördel av 10 à 15 kronor per person, ty till detta lilla belopp skulle den ekonomiska fördelen uppgå för denna stora grupp av jordbrukare, som ha någon spannmål till avsalu. Under de mest abnorma förhållandena under de sista åren har som bekant prisskillnaden uppgått till cirka kr. 6,50, 7 eller 7,50 och härifrån skall kvalitetsskillnaden, frakt, assurans och mellanhandsvinst avgå.

Jag ber dessutom få framhålla, att det endast varit under de abnorma förhållanden, som rådde hösten 1921 och hösten 1922, som en dylik större prisskillnad förefunnits mellan den svenska och den utländska spannmålen. Förhållandena ha nu fullständigt förändrat sig. Jag har här i min hand prisnoteringar såväl å utländskt vete som utländsk råg som även å svenskt vete och svensk råg ända fram till den 14:e dennes, och de av kammarens ledamöter, som önska taga del av dessa prisuppgifter, skola finna, att det numera icke finns någon prisskillnad mellan svensk spannmål och utländsk förtullad spannmål i svensk hamn. Kvarnarna kunna för närvarande knappast köpa någon svensk spannmål i större utsträckning, enär jordbrukarna redan slutsålt sina lager, tyvärr till skada för sig själva, då de, ifall de i stället för att i höst försälja densamma magasinerat sin

*Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)*

spannmål och möjligtvis fått den belånad, nu hade fått sälja den till högre pris, när kvarnarnas lager ha börjat bliva normala.

Fördelarna av utförelsebevisen äro sålunda, även om sådana förhållanden inträffa som hösten 1921 och hösten 1922, mycket små. Men nackdelarna, mina damer och herrar, av en sådan åtgärd skulle i stället bli desto större. Följden av ett bifall till motionerna skulle säkert bli ett fördyrande av mjölpriserna, speciellt å rågmjöl. Och varken herr Jönsson i Fridhill eller någon annan har vågat påstå motsatsen, fastän de yttra, att de ej tro, att mjölet avsevärt kommer att fördyras. Jo, helt säkert skulle mjölpriserna och framför allt priset på rågmjöl stiga. Och vad det skulle betyda under dessa svåra tider, när det stora flertalet av befolkningen har det ytterst svårt, behöver jag icke framhålla.

Men icke nog härmed. Vi bruka alltid annars vara överens om, att den ökade konsumtionen av de högre kvaliteterna vetemjöl är en betänklig sak och att det vore önskvärt om konsumtionen av de lägre kvaliteterna svenskt vete och framför allt av råg ökades. Men trots att vi äro överens härom, stå flera av kammarens ledamöter i begrepp att rösta för ett förslag, som innebär en åtgärd i alldeles motsatt riktning, nämligen att fördyra priset å rågmjöl, varigenom man skulle övergå från konsumtion av svensk råg till konsumtion av vetemjöl. Detta måste bli en följd av ett beslut i överensstämmelse med motionärernas hemställan, vilket verkar i motsatt riktning mot vad vi anse vara riktigt.

Så framhöll herr Jönsson i Fridhill, att han har svårt att förstå, att en minskning av statsinkomsterna inträder, om motionerna bifallas. Ja, herr Jönsson i Fridhill formade även i detta sammanhang sina ord så, att han uppenbarligen dock hyste en viss tvekan, huruvida hans uppfattning vore riktig. Jag skall blott påpeka en enda anledning till en dylik inkomstminskning. När man måste importera spannmål i stor utsträckning, enär produktionen inom landet icke är tillräckligt stor, och vi importera vete med 11—12 procents vattenhalt, betala vi en tull av kronor 3,70 även för detta vatten, och då svenskt vete sedermera exporteras, vilket vete under normala förhållanden har en vattenhalt av 16—19 procent, så skall staten betala kronor 3,70 för detta mycket vattenhaltiga vete, om motionerna bifallas. Då förstår var och en, att redan av denna anledning är det ur statsfinansiell synpunkt till skada att vidtaga denna åtgärd.

Dessutom framhöll herr Jönsson i Fridhill, att de handelspolitiska konsekvenserna icke torde bli farliga. Ja, påstå icke det med någon säkerhet, herr Jönsson i Fridhill!

Herrar Jönsson i Fridhill och Jönsson i Boa ha i sina anföranden påpekat ett missförhållande, vari de enligt min mening ha fullständigt rätt. Det är den gamla bestämmelsen, som icke mängen har tänkt på under de sistförflutna årtiondena, men som åttiotalets protektionister passade på att införa i vår tullagstiftning, nämligen att kvarnindustrin får tullrestitution även vid export av svenskt mjöl. Under det övriga produktionsgrenar i vårt land icke få tullrestitution vid export av förädlade produkter annat än för de råvaror och

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

halvfabrikat, för vilka tull erlagts vid import från utlandet, så lyckades det på sin tid kvarnindustriens målsmän i samförstånd med jordbrukets att få in en bestämmelse i vår tullagstiftning, att vid export av mjöl erhålles restitution av motsvarande tullavgift. oavsett om mjölet tillverkats av utländsk eller svensk spannmål. Denna bestämmelse finner jag ej riktig. Men denna bestämmelse, som icke förr tillräckligt beaktats, har, såvitt jag vet, icke föranlett någon export förrän i fjol, då den svenska kvarnindustrien exporterade mjöl av huvudsakligen svensk spannmål och erhöll tullrestitution för de exporterade kvantiteterna. Jag tror, herr Jönsson i Fridhill, att jag har någon erfarenhet av, hur denna export verkade i det land, till vilket densamma ägde rum. Och jag är övertygad om, att för den händelse riksdagen i dag bifaller utskottets hemställan och avslår motionerna, så kommer bevillningsutskottet att undersöka om en ändring i denna bestämmelse i våra tullförfattningar bör göras.

Det har icke påpekats, vilka beklagliga konsekvenser ur en annan synpunkt, ett bifall till motionerna kan medföra. Kammaren förstår nog att om riksdagen i dag bifaller motionerna om utförselbevis för en viss produktion, så kommer alldeles säkert den svenska industrien till en kommande riksdag fram med samma fordran. »Det förefinnes överproduktion av en mängd olika varuslag inom landet, och självklart göra sig de ekonomiska lagarna gällande, så att dessa industrier icke ha någon fördel alls av tullskyddet. Även dessa industrier fordra att komma i åtnjutande av det fulla tullskydd, som riksdagen en gång beslutat. Nu måste riksdagen också ge oss, komma dessa industriägare att säga, rätt att vid export av våra produkter av staten erhålla det belopp, som motsvarar tullens storlek.» Och då stå vi där vackert. Och i vilken ställning komma icke de svenska jordbrukarna om de medverka till att en mängd artiklar, som de oavvisligen behöva i jordbruket, blivit fördyrade genom ett bifall till utförselbevisen. Jag tror man ej bör förbise, vilka konsekvenser ett bifall till motionerna även på detta område komme att medföra.

Så till sist framhöll herr Jönsson i Fridhill den ärade socialdemokrat, som bland spannmålsmarknadssakkunniga har, om även med rätt så stor tvekan, avgivit sin röst till förmån för förslaget om utförselbevis. Jag är icke den, herr Jönsson i Fridhill, som icke förstår, att en person under årens lopp kan ändra åsikt. Och det länder en person blott till heder, att han, när han är skyldig att under ansvar uttala sig, upplyser om, att han kommit till en annan mening än förut. Jag hade icke ämnat framhålla den förändrade ståndpunkt denne socialdemokrat nu intager, men som herr Jönsson omnämnt herr Nilssons i Tånga nuvarande ståndpunkt till denna fråga, ber jag få meddela, att när denna fråga sist behandlades i kammaren, den 17 mars 1915, hade herr Nilsson i Tånga enligt protokollet följande anförande angående utförselbevisen: »Utförselbevisens införande i vår tullagstiftning anser jag med hänsyn till dess verkning som en brutalt orättfärdig handling, som jag icke ens i form av en utredning vill vara med om att införa.» Det var herr Nilssons i Tånga uppfattning den marsdagen år 1915.

Min bestämda övertygelse är, herr talman, att ett bifall till motionerna icke skulle vara till någon nämnvärd nytta för jordbruket i dess nuvarande betryckta läge. Ett dylikt beslut skulle endast utgöra en gest utan något större värde. Men ett bifall till motionerna skulle ur de synpunkter, som jag nyss utvecklat, vara till verklig skada för vårt land.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Därför anhåller jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Det förekommer ju här inom denna kammare och inom riksdagen vid olika tillfällen krav, som avse att främja jordbrukets bästa. I regel är det mycket svårt jordmän för dem; det är svårt att få något resultat.

Utan att gå in i någon lång skyddspolitisk debatt eller motive-ring — ty de skäl, som äro att anföra för detta spörsmål, äro redan framförda av herr Jönsson i Boa och herr Jönsson i Fridhill — vill jag för min del bara säga det, att jag icke kan se annat, än att detta är en av de åtgärder, som vi till gagn för jordbruket och i varje fall utan att skada något annat intresse kunna vidtaga. Och jag får verkligen lov att säga, att jag tror mera på förståelsen för denna sak hos alla de jordbrukare från olika partier, som undertecknat motionen, än jag tror på herr Röing. Han säger, att man på lantmannahåll allt mer och mer börjat inse, att detta endast är en gest. Nåväl, om nu så skulle vara, att lantmännen tro på nyttan därav och herr Röing anser att det är en gest, så gör dock den gesten, herr Röing! Det är kanske icke första gången herr Röing gör en gest. Och i varje fall, om det är en gest, så är den utan verkan i skadlig riktning. Låt dem, som tro på den, få fördel därav. Det är kanske enda gången, som det är någon nytta med en gest.

Bevillningsutskottets ärade ordförande sade, att man vill upphäva de ekonomiska lagarna inom landet. Nej, det vill man icke. Men man vill inom landet vidmakthålla en spannmålsodling, som är nödvändig även för stadsbor. Det är därför jag här som representant för en av städerna mycket väl kan gå fram på en lantmannalinje. Och jag vet, att jag har stadsborna med mig i denna fråga inom vårt parti, även om det icke lyckats att inom utskottet få med dess ärade ordförande.

Bevillningsutskottets ordförande redogjorde rätt så ingående för förhållandena i Tyskland. Vad som i detta sammanhang hade intresserat mera hade varit, om han velat studera och ge oss en relation, stödd på verklig sakkunskap, över det svenska jordbrukets produktionsförhållanden, avsättningsmöjligheter och pridförhållanden i strid med den utländska konkurrensen och även i den särställning, som det har till kvarnarna. Det händer, att utskottets ärade ordförande efter en sådan granskning i alla fall kommit till ett annat resultat, än han nu gjort. Han sade, att glidtullarna icke verkat. Ja, det var så, att det var en förhandsimport, som förryckte resultatet

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

och som upphävde systemets verkningar under det år gliditullarna voro i kraft. Följaktligen kan man icke efter verkningarna av dem döma så, som utskottets ärade ordförande gjorde.

Som sagt, frågan är redan sakligt belyst. Jag skall därför icke uppehålla kammarens tid. Men då jag i bevillningsutskottet har biträtt den reservation, som är avgiven av friherre Fleming m. fl., och jag har erfarit, att tredje stycket på andra sidan går utöver motionens ram, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den av friherre Fleming m. fl. avgivna reservationen med uteslutande av tredje stycket på andra sidan, börjande med orden »Den, som erhållit» och slutande med »två procent».

Med herr Lithander förenade sig herr *Olsson* i Berg.

Herr *Johansson* i Kälkebo: Herr förste vice talman! Då jag deltagit i bevillningsutskottets behandling av denna fråga och anslutit mig till reservationen, så har jag ansett mig vara skyldig i någon mån motivera, vad som föranlett mig till detta. Men jag skall icke därför ingå i någon utförlig motivering, som kan beröra hela sakförhållandet, ty detta har ju skett redan tidigare. Och då det blivit mig bekant, att den person, som var ordförande bland spannmålsmarknadssakkunniga, efter mig kommer att uppträda, så har jag anledning förmoda, att han kommer att gå in på de sakskaäl, som legat till grund för spannmålsmarknadssakkunnigas beslut att föreslå införandet av utförelsebevis.

Frågan har ju för resten redan tidigare varit föremål för en rätt så ingående debatt i denna kammare, nämligen vid en interpellationsdebatt för några veckor sedan. Den då sittande jordbruksministern angav sin ståndpunkt till saken och vad som föranlett honom att icke framlägga något förslag till avhjälpande av de svåra förhållanden, som han dock tidigare hade ansett föreligga på spannmålshandelns område, och vilket tog sig uttryck i att han tillsatte dessa spannmålsmarknadssakkunniga för att få frågan utredd. Såvitt jag kunde fatta, hade han och den dåvarande regeringen byggt sin uppfattning på de erinringar, som voro gjorda från kommerskollegium mot de ekonomiska verkningarna av ett införande av utförelsebevis. Ja, jag må säga, att man måste ju ha en viss respekt för vad kommerskollegium i det hänseendet anför. Men jag kan dock icke låta bli att erinra om att det fanns en reservant även inom kommerskollegium, som höll före, att vad kommerskollegii majoritet ansåg tala emot att fullfölja den tanke, som framförts av spannmålsmarknadssakkunniga, icke var fullt bärande. Det är ju klart, att man måste för sig själv fråga: kan det inträffa sådana förhållanden, att utförelsebevisen skulle kunna komma att verka i ett annat syfte, än vad man anser, att de borde göra? Och jag vill visst icke förneka, och det har, såvitt jag förstått, icke av någon förnekats, att det skulle under vissa omständigheter bli förhållandet. Men detta får ändå icke enligt min mening på ett så avgörande sätt tala emot förslaget, att jag kan ställa mig på avslagsståndpunkten.

*Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)*

Det har under diskussionen ifrån utskottets ordförande starkt framhållits, att det endast skulle bli ett fåtal av de svenska jordbrukarna, som skulle kunna få nytta av en sådan anordning. Nåväl, man kan kanske medgiva, att det ligger en viss sanning i detta. Men när man delar upp våra svenska jordbrukare i större och mindre och delar dem i ekonomiskt hänseende, så får man nog icke se bara till antalet av dem, som uppträda som jordbrukare, utan man får nog ta en liten smula hänsyn till storleken av den odlade jord, som brukas av det ena eller andra slaget av jordbrukare. Och jag kan aldrig själv se frågan ur den synvinkeln, att man alldeles skall se bort ifrån den del av vår svenska jord, som brukas av jordägare med större jordareal, ty även om antalet av dessa icke är så stort, så är det dock en väsentlig del av den svenska jorden de bruka, och på denna väsentliga del uppehåller sig dock en hel del folk, som är beroende av jordens avkastning. Man får icke räkna bara med dem, som äro ägare till dessa stora gods, ty på dessa stora gods ha också andra än ägarna sin utkomst. Och det förefinnes dock en ofrånkomlig oskiljaktighet i viss mån mellan jordägarna och dem, som skola ha sin utkomst av jorden som arbetare. Man kan nämligen icke komma ifrån, att om jorden icke kan ge nöjaktig avkastning, så kunna naturligtvis icke heller de, som äro i arbetstagarställning, som hava anställning på denna del av den svenska jorden, få tillräckligt god ställning.

Utskottets ordförande var vidare inne på en sak i sammanhang med den statistik, som han anförde ifrån tull- och traktatkommittén, däri han gav en framställning av huru stor inkomst det skulle betyda för en mindre jordbrukare, som sålde, jag tror han tog som exempel ett ton spannmål, ifall denne fick några öre mera per kilogram. Han ansåg, det var en bagatell. Ja, det kan kanske vara riktigt. Men under de förhållanden, som rått närmast förut, som spannmål icke kunnat säljas, så har detta en annan och större betydelse. Ty då betyder det icke bara en prisskillnad på några öre per kilogram, utan det betyder hela beloppet, det betyder: skall jag vara tvungen att lagra min spannmål, eller skall jag kunna sälja den till det pris, som är för mig nödvändigt att erhålla? Det har en mycket väsentlig betydelse för en liten jordbrukare.

Nu är jag icke från en ort, där det finns något spannmålsöverskott och där denna fråga sålunda har så synnerligen stor betydelse. Men jag kan icke frigöra mig ifrån att det är nödvändigt, att man ser sådana här frågor i något större sammanhang än från ort till ort. Och jag skulle vilja som en allmän regel säga, att jag tror, det är nödvändigt för vårt svenska folk, om vi skola kunna komma till någorlunda lyckliga förhållanden, att den, som är från norr, försöker förstå sig på förhållandena i söder, och den, som är från söder, bör försöka förstå förhållandena i norr, liksom också jordbrukarklassen bör försöka förstå de förhållanden, som råda bland folklager, som icke äro jordbrukare. Men de, som icke äro jordbrukare, få också lov att försöka förstå sig på de svårigheter och för-

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

hållanden som jordbrukarna leva i, och jag tror, att om det gjordes verkliga försök i den riktningen, skulle många av de politiska strider, som vi hava i detta land, få ett mycket mildare förlopp.

Man har särskilt i utskottet försökt att framhålla, hurusom fraktförhållandena skulle ligga på ett sådant sätt, att hela värdet av utförelsebevisen skulle försvinna genom de fraktökningar, som en export skulle medföra. Detta skulle vara ett bärande skäl, om fraktförhållandena vore ordnade så, att de inrikes frakterna vore lägre, men det verkliga förhållandet är i vissa fall det, att det är lättare och billigare att frakta en vara från det ena landet till det andra än att frakta en vara på längre avstånd inom landet. Under sådana förhållanden är det åtminstone för mig klart, att det skulle för vissa orter kunna med mindre fraktomkostnader ske ett utbyte av vår spannmål till utlandet, än den kunde transporteras och försäljas inom landet.

Herr talman! Jag har sagt, att jag icke skulle gå så djupt in i saken, och jag skall också hålla det löftet. Jag ber därför att efter detta endast få tillkännagiva, att jag instämmer i de yrkanden, som här gjorts av mina medreservanter, vari jag jämväl inbegriper yrkandet om strykande av den del, som här föreslagits av herr Jönsson i Boa.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Golvvasta, *Westman* och *Johansson* i Hörninge.

Herr **Bärg** i Katrineholm: Herr talman! Jag säger som den föregående talaren, att då man har deltagit i detta ärendes behandling i bevillningsutskottet, så kan det ju vara förlåtet, om man också yttrar sig något därom i kammaren.

Det har förut av ett par talare här inför kammaren sagts, att även om en åtgärd i enlighet med vad motionärerna syfta till och i enlighet med vad reservanterna begära icke vore stort annat än en gest, så skulle man kunna kosta på sig denna gest. Jag får säga, att jag lutar starkt åt att det kan vara ett visst skäl att göra på det sättet, och det synes också, som om vissa myndigheter, som yttrat sig över förslaget i fråga, också hade ungefärligen samma uppfattning.

Herr Nilsson i Tånga, som var ordförande i den kommitté, som egentligen har framlagt förslag om denna metod, kommer väl att yttra sig här efteråt och närmare utveckla skälen för sin uppfattning, men även av hans särskilda yttrande till kommitténs betänkande framgår det, att icke heller han haft alltför stor tro på hela denna åtgärd, utan jag tycker mig känna på mig, att herr Nilsson i Tånga tycker ungefär detsamma: det är en gest, som man åtminstone kan kosta på sig, om man ingenting annat vill göra. Och från den aktade lantbruksstyrelsens sida tycker jag mig finna ungefärligen detsamma. I sitt yttrande över betänkandet säger lantbruksstyrelsen här efter att hava instämt i vad som från kommitténs sida överhuvud taget har anförts:

*Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)*

»De enligt lantbruksstyrelsens mening föreliggande missförhållandena ifråga om den inhemska brödsädesspannmålets prissättning i förhållande till den importerade spannmålets torde, enligt vad de sakkunnigas utredning giver vid handen, knappast kunna helt avhjälpas genom införande av utförelsebevis. I varje fall lärer det härutinnan föreslagna systemet icke kunna anses medföra sådana fördelar för odlarna av brödsäd, att odling i önskvärd omfattning av dessa för vår rikshushållning så betydelsefulla växter därigenom kan anses säkerställd.» Men lantbruksstyrelsen säger, att man ändock borde vidtaga något åt det hållet och fortsätter: »Lantbruksstyrelsen syftar härvid på den psykologiska inverkan, de föreslagna bevisen säkerligen skulle utöva på landets jordbrukare.»

När jag, herr talman, har lagt ihop alla de vägande argumenten, har jag i varje fall icke funnit dem så pass starka, att de kunna motivera en åtgärd av den beskaffenhet, som här föreslagits. Vad är det man syftar till då? Jo, såvitt jag kan finna, är det det, att man vill finna ett medel att tvinga kvarntrusten att föra en rimligare och resonligare prispolitik, än vad den nu gör, att således komma till rätta med en ekonomisk sammanslutning i landet, som spelar en sådan roll, att man icke anser sig kunna komma till rätta med densamma, med mindre man tillgriper åtgärder av den beskaffenhet, som åtminstone för den mindre invigde ser rysligt konstiga ut. Menar man då, att man skall frakta ut den svenska spannmålen utanför landets gränser och därtill begagna sig av en sorts exportpremie, — ty det kan för mig icke bliva annat än en exportpremie, fastän den icke skall utbetalas eller utgivas i större utsträckning än import i motsvarande grad äger rum. Man syftar icke till att fördyra spannmålen, det har man nogsamnt betonat, utan det skulle endast vara att begagna sig av detta knep för att råda bot på något ont, som finnes inom landet. Jag tycker då verkligen det är litet underligt, att man icke på allvar har tagit itu med detta problem att komma till rätta med en ekonomisk sammanslutning här, vars politik är till skada för landet, att man icke har kunnat finna ut något annat medel och icke, som den nu avgångne finansministern vid ett tillfälle sade, tagit tjuren vid hornen.

Skulle det nu verkligen vara på det sättet, att man kunde gagna jordbruket utan risker och utan att i någon nämnvärd mån åstadkomma skada eller fördyringar för konsumenterna, skulle man ju kunna gå med på denna gest, men jag har den bestämda uppfattningen, att den nytta, som man skulle göra jordbruket med denna åtgärd, kommer att bliva synnerligen liten, mycket minimal. Jag har också trott, att för att den skulle kunna lända till något resultat, skulle jordbrukarna här nödgas skapa sammanslutningar för att erdna exporten på ett genomgripande och rationellt sätt, bättre än vad nu kan vara förhållandet, särskilt sedan de lantmannaföreningar, som hittills hava ansetts representativa för kooperationen inom jordbruket, hava fått en så pass svår törn, som de på sistone fått.

Jag har med hänsyn till den, som det framstår för mig, mycket tvivelaktiga nyttan, fränsett den psykologiska inverkan, som ett bifall

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

till förslaget här skulle innebära, ansett, att det icke finnes nog vägande skäl att gå med på en sådan gest, som här föreslagits.

Jag var ett ögonblick inne i första kammaren och hörde där en talare, som jag för min del tyckte hade fått tag i en ledtråd till samma mål, som var säkrare än den här föreslagna. De av herrarna, som hava setat med i en kommitté, som har sysslat med dessa spörsmål ingående, nämligen den s. k. lagerhus- och kylhuskommittén, erinna sig nog, att herr Osberg började vill jag minnas redan 1914 att framföra krav på statliga åtgärder för att möjliggöra för lantbrukarna att förfara på det viset med sin spannmål, att den icke komme i händerna på uppköpare, som drevo en orimlig prispolitik. Då hade icke den nuvarande starka kvarntrusten kommit till stånd, men man hade i allt fall kännning av de svårigheter för jordbrukarna, som följa med nödvändigheten att avyttra sin spannmål på hösten dels till följd av behovet av kontanta medel och dels med hänsyn till svårigheterna med lagring. Den motion, som herr Osberg då framförde angående anordnande av en spannmålslagerhusrörelse, har mognat sakta men säkert under tidernas lopp, och kristiden kom och hjälpte herr Osberg till att få ett sådant system till stånd, fastän icke så fullständigt, som herr Osberg och hans meningsfränder inom nämnda kommitté hade önskat att det skulle bliva, men det har verkligen vidtagits rätt omfattande åtgärder och nedlagts många miljoner kronor från stats sida för att just nå fram till det målet.

Att herrarna i den kommittén icke hava ansett den åtgärden betydelselös, det läser jag mig till i det betänkande, som avgavs i slutet på förra året, och i vilket betänkande kommittén anför följande just om dessa olägenheter, som man nu sökt råda bot för medelst utförelsebevis. Man talar där om spannmålslagerhusens betydelse i ena och andra avseendet, och så kommer man fram till en punkt, där man säger, att om lagerhusrörelsen anordnas rationellt, skola spannmålsproducenterna »ej längre nödgas — av brist på egna lagerlokaler samt för anskaffande av penningar till jordbruksdriften m. m. — sälja sin spannmål å tid, då priserna äro tryckta. Vid låga priser kan nämligen spannmålen tills vidare uppläggas i lagerhusen och spannmålens försäljning förläggas till en lämpligare tidpunkt, under det producenterna likväl hava möjlighet att genast få pengar å denna spannmål genom att å densamma vid lagerhuset förskott lämnas eller lombardlån beredes.»

Huru är det nu med den lagerhusrörelse, som vi hava? Jag är villig erkänna, att den icke är utformad i den omfattning, som man kunde anse behövas för att vara fullt effektiv, men staten har i varje fall kostat på miljoner kronor och uppfört här 9 stycken spannmåls-lagerhus, av vilka tre stycken stå alldeles tomma, och i de övriga befintliga inlagrades i fjol fram på hösten och vintern, den tid då just deras kapacitet skulle utnyttjas, icke så mycket spannmål, som kan rymmas i *ett* av dessa lagerhus.

Jag vill, herr talman, peka på detta, därför att jag tycker, att man ibland från lantbrukarnas sida kommer med det ena kravet efter det andra, och när, som till exempel med glidtullarna, man verkligen

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

får det som man vill och får pröva det, så finner man, att de icke råda bot på det sätt man väntat. Jag fruktar, att om man går in för detta föreslagna system med utförelsebevis, så kommer man om något år att upptäcka just detsamma, att det var rakt intet värde i det. Jag vill också i detta sammanhang erinra om vad min ärade vän herr Osberg också ifråga om åtgärder mot betrycket för jordbrukarna förut har påpekat inför kammaren, nämligen nödvändigheten av att samtidigt med ordnandet av lagerhusfrågan även bygga kvarnverk, så att ett rationellt utnyttjande av spannmålslagerhusen skulle kunna komma till stånd. I nämnda kommittébetänkande har jag läst ut, att man också haft en tanke däråt, men att man byggt på att jordbrukarna själva genom kooperativa sammanslutningar skulle taga denna rörelse om hand, och jag har den känslan, att det då skulle lyckas bättre, än om staten skulle vidtaga åtgärder genom miljonuppoffringar, och att jordbrukarna verkligen då skulle känna på sig, att det vore något, som de verkligen själva skapat och som de mera kunde tro på, än om staten, som jag säger, ginge samma väg under miljonuppoffringar. Jag tror, att kommitterade kände detsamma, då de föreslogo sakens ordnande på det sättet.

Men, mina herrar, om man vill bygga på det som den talare i första kammaren, som jag nyss antydde, påpekade, och det tror jag är rätta vägen, att idealet för frågans lösning säkert icke låg på dessa linjer utan i en stark kooperativ sammanslutning bland jordbrukarna, — om man vill det, då frågar jag mig verkligen, om det man nu föreslagit kan vara rätta sättet att väcka jordbrukarna upp till insikt om nödvändigheten härav. Är det föreliggande förslaget om utförelsebevis rätta vägen att väcka upp detta intresse och den levande håg, som måste ligga bakom en blivande verkligt livskraftig kooperation? Tvärtom tror jag, att det komme att verka hämmande och vara till skada. Jag tror, om jag får använda det uttrycket, att insikten om nödvändigheten av starka och målmedvetna sammanslutningar här måste värka fram, alldeles som den gjort på andra områden, där kooperationen har blivit rotfast. Om herrarna se på konsumentkooperationen och se hela dess lidandes historia, så tror jag, att ni med mig skola dela den uppfattningen, att om man genom statsunderstöd eller dylikt hade sökt skapa fram denna kooperation, hade den icke vuxit sig så pass stark, som den är, trots skakningarna under kristiden och annat. Om jordbrukarekooperationen hade lidit igenom detta och tagit lärdom därav, så kanske man sluppit se alla de tråkigheter, som vi fått se, vi kunna bara tala om lantmännens bank och vad därmed sammanhänger.

Jag vet, att jag icke har rättighet att giva några råd, ty jag är för litet kunnig i detta fall, men var och en talar efter sitt förstånd — herr Olsson i Kullenbergstorp nickar bifall, så han förstår mig, — men jag skulle verkligen vilja säga, att jag undrar, om icke de, som vilja på ett mera rationellt och bärande sätt komma till rätta med detta spörsmål, skulle anse, att det finnes ett säkrare och mera givande sätt att gå till väga än att bifalla ett förslag sådant som det här föreliggande och således en-

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

dast till hjälp åt jordbrukarna göra en gest, som jag tycker är, låt mig säga, en förtvivlat dum gest. Jag kan icke hjälpa, att jag också tycker det vore ganska fattigt, om man för att komma till rätta, som jag sade i början av mitt anförande, med en om än så stark ekonomisk sammanslutning i landet nödgades vidtaga åtgärder sådana som de här tänkta, nämligen att först forsla den svenska spannmålen ut ur landet och sedan köpa igen kanske samma spannmål. Kan det icke finnas andra vägar, som äro mera förnuftiga än denna, då äro vi re-nons på resurser att komma till rätta med de starka ekonomiska sammanslutningarna, då tror jag vi från statsmakternas sida hava erkänt oss gått bet på detta problem och få låta hela det ekonomiska livet gå på en slump.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hem-ställan.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Då jag ju haft det något tveivelaktiga nöjet att hava deltagit i den förberedande behandlingen av det ärende, som nu föreligger till avgörande, så är det ganska förklarligt, om jag ber att få säga några ord.

Innan jag emellertid inlåter mig på själva ämnet, skall jag be att få säga ett par ord till herr Röing. Jag hade ju nämligen den stora äran att bliva citerad av bevillningsutskottets ordförande, såsom väl meningen skulle vara, som ett slags auktoritet, och jag känner mig smickrad av det, ehuru syftmålet ju icke var så vidare ädelt hos herr Röing. Jag vill emellertid säga herr Röing, att det är naturligtvis en mycket tacksam uppgift att ur gamla luntor draga fram uttalanden, som fällt under helt andra förhållanden, under helt andra omständigheter, att taga dessa yttranden och jämföra dem med yttranden, som sedan kommit att fällas under väsentligt andra förhållanden. Det är ju synnerligen tacksamt, men om det är så synnerligen hedersamt, den saken kan man åtminstone diskutera. Jag skall i alla händelser icke betala den ärade ordföranden i bevillningsutskottet med samma mynt. Jag skulle då kunna från kristiden draga fram yttranden av herr Röing fällda under kristiden i exempelvis sockerfrågan och jämföra dessa yttranden med vad herr Röing yttrade i fjol vid behandlingen av samma fråga. Jag undrar om icke motsatserna då skulle bli lika stora mellan vad herr Röing yttrade vid dessa olika tillfällen som de olika ståndpunkter, som herr Röing nu påstår, att jag skulle ha intagit i den fråga, som nu föreligger.

Innan jag närmare inlåter mig på en saklig behandling av det föreliggande ärendet, kan jag icke underlåta att säga, att enligt min uppfattning har man tillmätt denna fråga om utförelsebevis i den form, som dessa föreslagits av de s. k. sakkunniga, en alldeles för stor betydelse och räckvidd. Man har på lantmannahåll haft en mycket stark benägenhet att överskatta betydelsen av utförelsebevisen, och å andra

*Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)*

sidan har man på konsumenthåll haft en lika stor benägenhet att överdriva verkningarna av desamma.

Det torde näppeligen vara behövt för mig att närmare utveckla de förhållanden på den inhemska spannmålsmarknaden, som på sin tid föranledde Kungl. Maj:t att låta verkställa en undersökning rörande orsakerna till svårigheterna för de svenska lantmännen att till priser, som kunde anses stå i ett rimligt förhållande till gällande världsmarknadspriser, vinna avsättning för sin spannmål. Jag skall därvidlag inskränka mig till att hänvisa till den utredning, som verkställdes, och varigenom bestämt konstaterats, att den svenska spannmålen, beroende på rent inhemska marknadsförhållanden, i hög grad underbetalats under de två senaste åren. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med något siffermaterial; i den utredning, som verkställdes, har det ju med siffror ådagalagts, hurudana förhållandena varit de senaste åren. Det är ett konstaterat faktum, att priset på den svenska spannmålen, även med tillägg av tullens hela belopp och även om man tager i beräkning den av kvalitetskillnaden mellan svensk och utländsk vara påkallade prisskillnaden, hela tiden legat högst väsentligt under världsmarknadspriset.

Orsakerna till dessa förhållanden äro icke enbart att söka i de exceptionella förhållanden, som varit rådande under 1921 och 1922. Att som kommerskollegium förmenar och som av bevillningsutskottet även understrykes — det underströks för övrigt mycket starkt av utskottets ärade ordförande herr Röing — denna företeelse skulle vara av tillfällig natur, tillåter jag mig på det allra bestämdaste att betvivla. Tendensen att pressa ned priserna på den inhemska varan, framför allt under höstmånaderna, då lantmännen av olika anledningar tvingas att kasta ut spannmålen i marknaden, denna tendens har tidigare framträtt, även om den så att säga kulminerade under de två senaste åren, beroende på vissa speciella förhållanden. År 1922 hade vi en i kvalitativt avseende synnerligen dålig skörd, men år 1921 en enormt rik skörd med starka utbud, samtidigt med att det inträffade ett enormt prisfall på världsmarknaden. Kvarnarnas till höga priser tidigare inköpta spannmål kompensterades genom underbetalning av den svenska varan. Att dessa inhemska ogynnsamma marknadsförhållanden äro övergående och att de, som bevillningsutskottet förmenar, framdeles icke komma att ställa sig ogynnsammare för odlarna än före världskriget, det tillåter jag mig, som förut sagts, att bestämt betvivla. Och jag stöder detta antagande på det faktum, att de inhemska marknadsförhållandena undergått en högst väsentlig förändring sedan tiden före världskriget.

Före 1913 förekom det dock här i landet en icke oväsentlig handel med spannmål. Det förekom en s. k. fri spannmålshandel utan kombination med kvarnrörelse. Vid sidan av kvarnarna fanns det nämligen köpare av den svenska spannmålen, vilka inte blott köpte utan också lagrade spannmål. Det torde väl ändå ligga i öppen dag, att den konkurrens, som förefanns, i viss utsträckning hindrade en alltför stark nedpressning av priset vid starka utbud på hösten. Orsakerna till de inträdda förändrade förhållandena äro många. Ge-

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

nom den statliga spannmålsregleringen sattes den fria spannmålshandeln fullständigt ur funktion. Staten blev köpare av brödspannmålen, träffade avtal med kvarnarna om förmalning, lagring o. s. v. Spannmålshandeln sattes ur funktion, och dess idkare fingo i bästa fall tjäna som mellanhänder mellan staten och kvarnarna. Spannmålshandlandena och deras kapital engagerades på andra verksamhetsområden. Å andra sidan bidrog detta till att ännu mera svetsa samman kvarnintresset. Lantmännen möta nu en kompakt sammanslutning såsom ende köpare av deras vara, ende spekulant på deras spannmål. Nu ligger saken så, att kvarnsammanslutningen behärskar bortåt 90 % av vetemjölsförbrukningen inom landet.

Härtill kommer vidare en annan icke oviktig omständighet. Före världskriget fylldes vårt importbehov från nära liggande länder, Tyskland, Ryssland o. s. v., där man har ungefär samma skördetid som vi. Nu äro förhållandena ändrade; nu är det framför allt den argentinska spannmålen, vilken mognar under vår s. k. döda säsong, som står till buds. Utbuden av svensk spannmål koncentreras till en kortare tid med därav följande pressning av priserna. Kvarnarna behöva icke som förut köpa för lagring; det nya argentinska vetet står till buds längre fram under förmalningsperioden.

Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden, nämligen från- varon av konkurrerande moment och en kompakt kvarnsammanslutning såsom ende köpare av den svenska spannmålen, som man bör se en av de främsta orsakerna till att den svenska spannmålens pris vissa tider t. o. m. legat under den icke tullskyddade danska spannmålen.

Antagandet att dessa för lantmännen ogynnsamma förhållanden komma att ändras och endast äro att betrakta som en tillfällig företeelse, det antagandet saknar, såvitt jag kan se, varje reellt underlag. Kommerskollegium, som yttrat sig över sakkunnigebetänkandet, pekar på prisutvecklingen, pekar på den stegring, som inträtt, och förmenar sig däri finna fog för den slutsatsen, att brödsädespriserna inom landet i jämförelse med världsmarknadspriserna nu icke skola ställa sig ogynnsammare för odlarna än före världskriget. Denna uppfattning accepteras av bevillningsutskottet, och, som kammaren hörde, underströk utskottets ordförande detta kommerskollegii yttrande med mycken styrka. För min del vill jag säga, att detta antagande förråder bristande kännedom om det faktiska läget. Förhållandet är endast ett återuppreparande av vad som förut inträffat, nämligen att då den svenska varan är slutsåld, så höja kvarnarna priset. Härtill kommer, att tillgången på inhemsk vara varit mindre, än man förut beräknat. Ett faktum är ju, att för närvarande finnes praktiskt taget intet svenskt vete i den svenska marknaden. Tillgången har varit mera begränsad, än vad man t. ex. vid jultiden antog. Jag röjer väl ingen hemlighet, om jag säger, att denna prisutveckling icke varit okänd och att den av intresserade kvarnmänniskor förutsågs redan vid den tiden, då detta ärende låg under utredning. Det yttrades då till de sakkunniga av en person med mycken intim kännedom om förhållandena på spannmålsmark-

naden, att fram på vårsidan komme kvarnarna att slåss om det svenska vetet.

Nu skall jag med några ord beröra frågan om utförselbevisens effektivitet. Kommerskollegium tvivlar på möjligheten av den effektiviteten, men jag måste dock säga, att då kollegium skall leda detta i bevis, ja, då blir man något häpen. Hur söker nämligen kommerskollegium att leda detta i bevis? Jo, kollegium utgår ifrån de priser, som voro gällande i januari månad, d. v. s. man tar priserna vid en tidpunkt, då det har inträtt en högst väsentlig prisutjämning mellan det svenska och det amerikanska vetepriiset. Det svenska vetets underpris beräknades då till kronor 1,85, kostnaderna för exporten såsom transport, emballage, organisation o. s. v. beräknades av de sakkunniga till 1 krona och 25 öre per 100 kg. och så drager kommerskollegium följande slutsats, som jag skall be att få läsa upp ur dess yttrande. Kollegium yttrar:

»De sakkunniga ha i ett exempel anslagit berörda kostnad — d. v. s. för transport m. m. — till kr. 1,25 per 100 kg. Då underpriset i januari 1923 beräknats till kr. 1,85, skulle alltså den prisförbättring, som, under förutsättning att hela vinsten av utförselbevisen kommit odlarna till godo, kunnat tillflyta jordbruket, utgjort 60 öre per 100 kg. Nu skulle emellertid bevisen i marknaden sannolikt betinga något lägre pris än ålydande belopp, varjämte viss del av vinsten i händelse av exportens förmedling av grossörer skulle gå till dessa. På detta sätt skulle måhända hela vinsten för odlarna försvinna.»

Ja, det där beviset förefaller ju måhända en och annan alldeles förkrossande. Men detta s. k. bevis lider bara av det lilla felet, att utgångsläget är fullkomligt felaktigt, och jag måste säga, att det förefaller, som om kollegium inte gjort sig reda för vad saken gäller. Mig veterligen har nu ingen ifrågasatt eller kommit på den idén, att man skulle skaffa sig utförselbevis vid en tidpunkt, då den inhemska priset närmar sig världsmarknadspriset, och för övrigt vid en tidpunkt, då det praktiskt taget icke finns någon spannmål i landet att exportera. Man frågar sig: varför har kommerskollegium icke jämfört förhållandena under tiden omkring exempelvis oktober månad 1922, då skillnaden i priset mellan amerikanskt vete i svensk hamn förtullat samt skänskt vete utgjorde kronor 7,31? Har jag förstätt saken rätt, så skulle syftet med utförselbevisen vara, att de skulle komma till användning just under sådana förhållanden, som då voro rådande, d. v. s. då, när de svenska marknadsförhållandena tryckt ned priset på den svenska spannmålen till en sådan nivå, att den svenska varans underpris — kvalitetsskillnaden frånräknad — överstiger transportkostnaderna och andra med exporten förenade kostnader.

Ett ögonblick synes emellertid kommerskollegium ha förstätt vad saken gäller. Ty kommerskollegium säger på ett ställe, som jag måste citera: »En annan fråga är, huruvida priserna inom landet på grund av extraordinära förhållanden ställde sig oskäligt låga. Förhoppningar i sådan riktning torde utgöra ett huvudmotiv för de sakkunnigas förslag. Kollegium håller ävenledes för troligt,

Ang.
utförselbevis
för spannmål
(Forts.)

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

att utförelsebevisen i antydda situation skulle bereda viss lättnad.»
Ja, det är ju på det sättet som saken ligger, men det tyckes kommerskollegium i stort sett ha förbisett.

Vidare säger kommerskollegium: »Sverige synes alltså från antydda synpunkter sakna förutsättningar för regelbunden export av brödsäd.» Men det är ju fullkomligt orimligt att resonera på det sättet. En så förlugnen tanke som att vi skulle inrätta oss för en regelbunden export har åtminstone aldrig runnit upp i de sakkunnigas hjärnor. Kommerskollegii resonemang om svårigheterna att organisera en regelbunden export är följaktligen meningslös. Ty att det skulle vara förenat med svårighet att organisera export, då den svenska marknaden är överfylld och priset nedtryckt långt under världsmarknadspriset, kan väl kollegium icke självt tro på.

Bevillningsutskottet har också varit inne på detta område och förmenar, att de sakkunniga överskattat utförelsebevisens betydelse. Jag kan icke neka mig nöjet att ur betänkandet citera följande: »Vidare vill utskottet fästa uppmärksamheten på vissa omständigheter, som förtjäna beaktande, då det gäller att uppskatta utförelsebevisens värde för dem, som, enligt vad nyss sagts, överhuvud kunna tänkas draga nytta av sådana bevis.» Ja, när man läser denna sats, väntar man sig, att bevillningsutskottet skall komma med något alldeles förkrossande. Och vad är det då bevillningsutskottet anför? Ja, jag skall läsa upp vad bevillningsutskottet finner så beaktansvärt. Utskottet säger: »Spannmålsmarknadssakkunniga hava i sitt betänkande sökt genom ett i siffror utfört exempel uppskatta det värde, utförelsebevis för brödspannmål (vete och råg) skulle hava för producenter och exportörer av sådan spannmål. Därvid hava de sakkunniga upptagit exportkostnaderna per 100 kilogram till 1 krona 25 öre, ett belopp som synts utskottet uppenbarligen vara allt för lågt.» Och så kommer själva klämman: »Den betydelse, de sakkunniga med ledning av berörda exempel tillmätt utförelsebevisen, innebär enligt utskottets mening följaktligen en överskattning.»

Det hela resulterar icke i annat än att det, som skulle vara så förkrossande, är, att de sakkunniga beräknar exportkostnaderna till nämnda belopp. Huru det förhåller sig med denna sak skall jag icke tvista med bevillningsutskottet om, men siffran 1,25 härstammar från exportörer och importörer, som lämnat den som ett uttryck för exportkostnaden vid den tiden, och vi ha ingen anledning att betvivla riktigheten av densamma.

Sedan fortsätter bevillningsutskottet:

»Som bekant måste flertalet jordbrukare under vårmånaderna i stor utsträckning begagna sig av kredit för inköp av utsäde och gödningsmedel m. m. Härigenom kunna de komma i sådant beroende av mellanhänderna, att de fördelar, som utförelsebevisen äro avsedda att bereda jordbrukarna, säkerligen mången gång skulle i stället komma mellanhänderna till godo.»

Ja, resonemanget är i och för sig riktigt, t. o. m. så riktigt, att vad utskottet befarar i stor utsträckning redan är för handen, nämligen att jordbrukarna äro beroende av mellanhänderna. Men det

skulle kunna hitta på att hända, att utförselbevisen snarare kunde bli ett medel att frigöra jordbrukarna från mellanhänderna. Då vi hade denna fråga under utredning, diskuterades möjligheten av att begränsa utförselbevisen på sådant sätt, att rätt till sådana skulle förbehållas lantmannaorganisationerna, sammanslutningar bland lantmän med syfte att till förvaring, rensning, belåning o. s. v. mot-taga medlemmarnas spannmål och att åt Kungl. Maj:t skulle över-låtas prövningen, om sådana organisationer fyllde måttet för rätten till utförselbevis. Detta har också kommit till uttryck i betänkandet. I alla händelser är det jordbrukarnas egen sak att ordna det så, att de själva ta hand om en eventuell export.

Vidare säger utskottet: »Om sålunda det gagn, utförselbevisen skulle kunna medföra, måste antagas bliva dels begränsat till ett relativt fåtal jordbrukare och dels även för dessa av tvivelaktigt värde, torde man å andra sidan hava att räkna med en av utförselbevisen föranledd stegring av priset å svensk brödspannmål.» Samma resonemang återfinnes i början av utskottets utlåtande, då utskottet säger, att en anordning med utförselbevis uppenbarligen icke kan medföra några verkliga fördelar för andra än vissa jordbrukare. Jag vill emellertid säga, att jag icke förstår, varför utskottet i detta sammanhang tar upp den frågan, i vilken utsträckning jordbrukarna kunna tänkas få nytta av denna anordning. Den frågan hör samman med spörsmålet om jordbruket över huvud taget bör ha tullskydd. Det är emellertid ett faktum, att statsmakterna ännu anse ett tullskydd av 3 kronor och 70 öre behöfligt. Jag intar icke härmed på minsta sätt någon principståndpunkt till tullskyddet som sådant.

Ja, sedan återstår det egentligen icke så mycket i bevillningsutskottets utlåtande att fästa sig vid utom — en logisk kullerbytta. Utskottet har ju tidigare understrukit kommerskollegii förut citerade yttrande, att sedan omkostnaderna frånräknats, så återstår det ingenting för odlaren, men ändå säger utskottet, att man får räkna med en av utförselbevisen föranledd stegring av priset å svensk spannmål. Huru det kan gå ihop, kan förmodligen endast bevillningsutskottet förklara.

Vidare säger bevillningsutskottet, »att utförselbevisen skulle främja den ur nationalekonomisk synpunkt skadliga tendensen till övergång från råg- till vetemjölskonsumtion och från konsumtion av billigare till konsumtion av dyrare vetemjölssorter». Uttalandet är ju riktigt i och för sig, men det är mer än sannolikt, att denna nationalekonomiska synpunkt kan i en nära framtid förändras. Det pågår ett intensivt förädlingsarbete för att i kvalitativt avseende göra det inhemska höstvetet konkurrenskraftigt gentemot det utländska och ett lika intensivt arbete på att få fram vårvetesorter, som i avkastning kunna mäta sig med höstvetet. Man har uppnått överraskande resultat i detta avseende, och att detta kommer att öka den inhemska odlingen av vete, lider intet tvivel. För övrigt går utvecklingen oberoende av alla utförselbevis i riktning mot minskad rågkonsumtion och ökad vetekonsumtion.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

Till sist vill jag säga, att jag icke kan se denna fråga som något slags godsägareintresse, snarare tvärtom. De som mest lida under nu rådande förhållande, det är de s. k. breda lagren av lantmännen, sådana som av ekonomiska förhållanden, brist på lagringsmöjligheter o. s. v., tvingas att bjuda ut sin vara omedelbart efter skörden. De större jordbrukarna ha i allmänhet resurser, som icke stå de mindre till buds: lagringsmöjligheter, större ensartade partier att erbjuda, samt utträska av naturliga orsaker grödan på en senare tidpunkt. Och jag är övertygad om att just de större jordbrukarna haft minsta känning av de abnorma förhållandena och torde i allmänhet ha fört sin spannmål i marknaden sedan en ganska väsentlig prisstegring inträtt.

Herr talman! Då jag deltagit i arbetet bland dem, som haft i uppdrag att undersöka möjligheterna av att förbättra förhållandena på den inhemska marknaden, och biträtt majoritetens uppfattning, att det borde göras ett försök med systemet med utförelsebevis, så har det icke skett med någon större grad av entusiasm, men jag har icke kunnat finna andra framkomliga vägar, på vilka man kunde råda bot för de abnorma förhållanden, som råda under höstmånaderna, då lantmännen av olika anledningar äro tvingade att till vilka priser som helst bjuda ut sin vara, icke kunnat finna andra utvägar, genom vilka det kunde bli möjligt att neutralisera kvarnarnas monopolställning som ensamma köpare av den svenska spannmålen. Jag är övertygad om att, så länge denna kvarnarnas monopolställning är obruten, någon handel med spannmål utanför kvarnarna icke kan komma till stånd. Och utan något konkurrerande moment i marknaden komma de senaste årens historia att ständigt upprepas. Det är en klen tröst för dem, som sistlidna höst fingo sälja sin spannmål till underpris, att spannmålen noteras i dag med 5 à 6 kronor högre pris. Och man har anledning fråga, vilken glädje ha konsumenterna haft därav. Ha mjölprisen följt priset av den omalna spannmålen? Ja, då detta stiger, men sänkningen har aldrig stått i rimligt förhållande till de fallande priserna å den omalna varan.

Nu invänder man, att lantmännen böra sammansluta sig i försäljnings- och lagerhusföreningar och kvalitativt förbättra spannmålen och vänta med utbudet, till dess gynnsamma marknadsförhållanden inträda. Ja, jag underskattar icke betydelsen därav, men sådana som de inhemska marknadsförhållandena gestalta sig, finns det ingen utsikt för lantmännen — även om de genom belåning kunna ordna den ekonomiska frågan för sig — att erhålla täckning för kostnaden för lagring, sortering o. s. v. Kvarnarna äro fortfarande de enda köparna. De veta, att de förr eller senare erbjudas varan, då den utländska marknaden icke står säljaren till buds. Finnes möjlighet till export, är det mer än sannolikt, att blotta tillvaron av dessa möjligheter skall göra kvarnarna mera hänsynsfulla mot säljarna.

Reservanternas förslag att generaltullstyrelsen skulle vara pliktig inlösa utförelsebevisen kan jag alldeles icke biträda. Ett sådant förslag skjuter långt över målet för vad som åsyftats — åtminstone

av de sakkunniga. Vår avsikt har varit, att då marginalen mellan det inhemska priset och världsmarknadspriset är så orimlig, som fallet tidtals under senaste åren varit, utförselbevisen skulle tjänstgöra som en säkerhetsventil, men avsikten har ingalunda varit att bana väg för en permanent export, där bevisen verka som en exportpremie. Men detta förslag är i alla händelser ur världen.

*Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)*

Ja, herr talman, som saken nu ligger, anser jag mig icke kunna annat än instämma i herr Jönssons i Fridhill yrkande.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag har denna gång det sällsynta nöjet att kunna nära nog helt och hållet instämma i vad den föregående ärade talaren yttrade. Han gjorde dessutom undan en hel del av de synpunkter, som kunna läggas på denna fråga, och han har därmed avkortat mitt anförande högst betydligt, något som jag är honom mycket tacksam för, liksom för det yrkande, var till han kommit.

Det råder en högst väsentlig skillnad mellan de båda ärade talare, som redan förut i dag ha fört bevillningsutskottets talan. Vad utskottets ordförande beträffar, så vet man ju alltid, vilket resultat han skall komma till i dylika frågor, och man känner nästan till motiveringen på förhand. Jag blev icke besviken denna gången heller. Hans anförande var så till vida alldeles klassiskt, att tull- och traktatkommittén till min stora glädje återkom även i dag i hans anförande, denna kommitté, som alltid utgjort det bärande momentet i hans inlägg vid debatterna om tullfrågan här i kammaren under de sista fyra åren.

Herr Röing sökte bevisa med statistik, att det föreliggande förslaget gagnar så få, om det överhuvud gör någon nytta alls. Först gick bevisningen ut på att förslaget gjorde rakt ingen nytta ens för producenterna, men skulle det otroliga inträffa, att det verkligen gjorde någon nytta, så gagnade det i alla fall bara ett ytterligt fåtal. Ja, om man endast stödjer sig på den enkla synpunkten, att en tull utslutande gagnar producenten av en vara, men inga andra, varken arbetare eller andra människor, ja, då är det, såvitt jag kan förstå, också klart, att om vi t. ex. ha tull på färdiga skodon, så är det ju bara skofabrikanterna och skomakarna, som ha någon glädje härav. Det är således icke alls konsumenterna utan dessa näringsidkare, som dock utgöra ett litet antal i jämförelse med massan av folket, som ha någon glädje av denna tull. Och så betraktade man förhållandena överallt på hela produktionsfältet, och det var just den linjen, som man förklarade att man borde gå för att åstadkomma frihandel. Ty då gällde det först att plocka ut alla de enskilda näringarna och säga: Dessa näringsidkare, som kunna ha nytta av tullen, äro ju så få, icke skola vi andra vara skattskyldiga till dem. Nu kommer man med annat och åberopar dem, som blivit bortkörda från tullen, vilka minsann icke tyckas vara de sämsta att ropa på att jordbrukarna icke skola ha någonting. — Det är en mycket enkel bevisning, och i själva verket bevisar man ingenting alls, ty även om man plockar isär de särskilda delarna ur det hela, kommer man ändå till sist till den sam-

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

lade produktionen, och då kan man icke gömma bort frågan genom att säga att det är så få, som få nytta av tullen. Det gäller dock alla i detta land, som skola leva av produktivt arbete, och det är väl ändå det stora flertalet; kanske få även tjänstemän en känning av hur det komme att bli, om hela det producerande folket arbetar under produktionsgränsens ekonomiska möjligheter en längre eller kortare tid. Det är väl knappast någon, som för ögonblicket betvivlar, att priserna på brödsäd i höstas stodo avsevärt under produktionskostnaderna. Det tror jag vi alla äro tämligen sams om. Då vi se att samma vara, som i höstas kostade, låt oss säga 15 kronor 75 öre, nu noteras till 22 kronor och 25 öre, men det är klargjort, att det icke fanns kvar mer hos producenterna av det slags vara, då kan man göra sig den frågan: Är världsmarknadspriset på vete nu så skilt från priset i höstas, att detta kan utgöra anledning till den stora skillnaden? Ja, det får man ju snart klart för sig om man ser närmare på saken. Det är ju precis samma vara nu som då, icke någon sämre, och de kostnader man har att räkna med äro sådana för lagring, ränta och skötsel. Är det då rimligt, att det skall vara så stor skillnad bara på så kort tid? Tror icke bevillningsutskottets majoritet, att, om dessa möjligheter, som utförelsebevisen kunna giva, funnits i höstas, saken då hade rättats till mycket fort? Det hade sannerligen icke behövts någon särskild organiserad exportverksamhet som skulle hålla på för jämnan, såsom bevillningsutskottet nu talar om. Ånej, när vägen håller på att slå, skall det icke mycket till i ena vågskålen för att den skall ge ett utslag åt ett visst håll.

Det är för övrigt en sak, som alltid upprepar sig, åtminstone sedan den egentliga krisen slutat, och det är, att vad man kommer med från jordbrukarhåll, vilka förslag man än lägger fram, så blir det stående svaret alltid: Ånej, det kan vi icke göra. Vi äro utomordentliga vänner till jordbruket, ja, personligen även till jordbrukarna, det är ju icke tal om den saken, men se detta kunna vi rent icke göra.

Sedan säger man: Ni fick olyckligtvis er vilja fram med glidullarna, och vilken misräkning blev det icke härav? Jag vill härtill svara: det finnes ingen inrättning, som, om man sköter den illa, icke kan utveckla sig därhän, att den blir dålig och till och med olycklig. Jag vill icke riva upp någon debatt om frågan, vari den olyckliga skötseln skulle ha bestått, men det är ett faktum, att den varit olycklig.

Vi stå på den ståndpunkten, att vi velat framlägga ännu ett förslag, ungefär i överensstämmelse med vad som redan tillämpats bland annat i Tyskland, där förhållandena voro nära nog desamma som hos oss, innan det stora kriget utbröt. Man säger: det där kan aldrig ske, icke alls. Herr Bärge i Karineholm tillade för säkerhets skull, att han tyckte, att detta var ett ganska dumt skäl. Dumt, sade han. Ja, men herr Bärge skulle väl, om man talar vackert med honom, vilja förlåta oss denna vår dumhet, ty om det bara är en gest, så skadar den ju icke de andra medborgarna. Det kostar dem icke något, om icke dessa bevis komma att begagnas, om de icke göras i någon mån effektiva. Det är således klart, att detta icke skulle kosta

staten något. Vidare förmodar jag, att herr Bärq, som visat sig vara villig att resonera i saken — jag finner det naturligtvis alldeles lönlöst att resonera med bevillningsutskottets ordförande i denna sak — väl icke föreställer sig, att brödsädesodlingen kan bliva så stor här i landet under dessa förhållanden med en tull av 3 kronor 70 öre. att det skulle finnas minsta fara för att här skulle produceras mera brödsäd än som ginge åt för folket att äta. Utföres en del av detta, så måste motsvarande kvantitet införas. Nu säger man, att städerna då skulle vara tvungna att konsumera den svenska varan, och bevillningsutskottets ordförande har gjort sig en förskräcklig möda att bevisa, att kvaliteten av denna vore så dålig: den gäve mindre mjöl och läte sig bakas sämre. Ja, när jag kommer tillbaka till landet har jag intet annat bröd att äta än det som är bakat av svensk brödsäd, och jag trivs bra med det, och det är säkert lika vackert och närande som det jag får på restaurangen en trappa ned. Men när man icke kan övertyga andra medborgare om detta, bland dessa, förmodar jag en del göteborgare, kanske större delen av stockholmarna och en del lantbor, så säger jag: välan, håll på! Det blir ju då så, att vi icke äta vad vi producera. Men under kriget, då det blev allvar av, då kunde man äta bröd, som var mycket sämre och finna det härligt och bra. Men om man föredrar den utländska varan, så är det tydligt, att importen av det amerikanska vetet blir så stor, att det blir omöjligt för stadsbon att få ett i Sverige producerat bröd. Men om man går så till väga, som vi föreslagit, då lider icke statskassan det minsta. Jag kan icke finna att detta skulle skada det allra minsta. Så gav herr Bärq oss några råd. Vad angår statens lagerhus ansåg tälaren, att vi jordbrukare skulle kunna klara oss med dessa kristidslagerhus — ty det var vad de voro. De voro aldrig avsedda att gagna jordbrukarna under normala förhållanden, ty om så hade varit fallet, då förstår jag icke, vad de tänkte på som uppförde sådana byggnader på sådana platser. Det får den professor förklara, som framställt de fina idéerna till detta. Jag överlämnar åt herr Osberg att klara upp denna sak. Jag vill bestämt förklara, att på denna grund kan intet göras till förmån för den svenska brödsädesodlingen.

Så uttalade herr Bärq, att vi skulle bilda producentkooperation och på detta sätt omhändertaga den producerade varan ända till dess slutprodukt, d. v. s. brödet. Det ligger en tanke, en idé i detta, och jag är icke blind för att något skulle kunna göras för denna sak under vissa förutsättningar. Jag vill blott framdraga ett så enkelt faktum som att i början och mitten av 1870-talet kostade en liten vetebulle 2 öre, och då kostade vetet precis lika mycket som nu. Nu kostar en bulle av samma storlek 6 öre. Där måste finnas något mellan dessa 2 och 6 öre, när jordbrukarna få precis lika mycket för sitt vete. Jag var visserligen icke egen jordbrukare på den tiden, men jag var dock så gammal, att jag visste vad mjölet kostade. Således det är 4 öres skillnad på en så ringa tingest som en bulle av 2 öres värde. Där är någonting för Kooperationen att göra, det begriper jag alltför väl. Och det kan hända, att några bullar bakade av mjöl, som produceras

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

Ang.
utförelsebevis
för spannmål.
(Forts.)

av svenskt vete, skulle kunna gå ned i pris, ty de kunde nog produceras för 4 öre, det är icke tu tal om den saken. Men vart ha då de 4 örena blivit av?

Herr Bärge talar om att de här utförelsebevisen skulle verka fördyrande för konsumenterna — han var icke säker på, om det skulle bli fallet, han sade det icke bestämt. Men ha herrarna icke tänkt på denna fördyring som uppstått utan att vetepriset stigit, så att bullen, som förut kostat 2 öre, nu kostar 6 öre? Tycker ni icke detta är något att reflektera över? Det ser ut, som herrarna funne detta vara något alldeles naturligt, lika naturligt, som det på sin tid var att, när vi skulle ha 10¹/₂ öre för att producera potatis, så kostade det 12 öre att transportera den från huvudstationen i Stockholm och upp till Ladugårdsgärde. Detta fann man också naturligt. På det sättet blir det litet dyrt för de stackars konsumenterna.

Men om vi nu skulle försöka att gå fram på kooperationens väg, så vill jag säga, att jag verkligen skulle vilja vara med om att göra ett sådant försök, om jag kunde få herr Bärge med på saken. Vi äro icke några fiender till konsumenterna; om herr Bärge tror det, så är det ett misstag, ett stort misstag. Det var icke många dagar sedan jag stod här på denna talarstol och förfäktade den meningen, att föreningslagen behöfde ändras. Nej, sade man — och den gången stötte jag emot första lagutskottets ordförande och en meningsfrände till herr Bärge — nej, det kan icke göras någon ändring, det skulle försvåra bildandet utav ekonomiska föreningar. Liksom om det skulle vara ett konststycke, att man för olika slags föreningar kunde åstadkomma en gradering och göra någon skillnad. Men det tycktes man icke vilja; nej, alla föreningar skulle vara likadana. Ja, då möttes jag obönhörligen av den invändningen, att här får icke en stavelse ändras. Försök, herr Bärge, att klara upp de sakerna. Det går sannerligen inte, det är absolut omöjligt. Ty skall man företaga sig kooperation, åtminstone om det rör sig om en kooperation av den omfattning som herr Bärge visar på, så är det en sak som man icke genomför på en dag eller ett år, det tar tid. Hur tror herr Bärge, att det går, om det är ordnat så, att kooperatörerna skola kunna springa sin väg alla, när de varit med i en förening i 2 år, och att det skall kunna leda till något praktiskt resultat, om det nämligen är klokt folk man har att göra med.

Herr Bärge var också inne på det och pekade på, hur det gått med lantmännens sammanslutningar. Ja, herr Bärge, locka oss icke på nytt att göra samma dumheter igen, vi ha gjort mer än tillräckligt med sådana på det fältet, så att det få vi nog akta oss för.

Å ena sidan säger man, att de åtgärder, som vi här föreslagit, bara äro en gest och att vi i stället böra göra så eller så, ägna oss åt kooperation o. s. v., men å andra sidan lägger man alla möjliga hinder i vägen, när vi komma med några förslag på det område man rekommenderat. Nej, heter det då, där måste vi sätta vårt veto. sådana förändringar kunna inte få ske. Under sådana förhållanden kan jag inte värdesätta de goda råd herr Bärge kom med. Hade han

Ang.
utförelse
för spannmål.
(Forts.)

hulpit mig i debatten om ändring av föreningslagen för några dagar sedan, kunde kanske första lagutskottets ordförande ha mjukat en smula och saken legat annorlunda till. Jag tillät mig vid det tillfället att kalla upp konsumenternas och kooperatörernas representanter här i kammaren, men jag fick från herr Lindqvist ett svar, som gick ut på att ingen förändring kunde ske — detta fastän det gällde ett förslag, varigenom såväl konsumenterna som de kooperativa producenterna kunde ha fått drägligare förhållanden. Det vore verkligen av vikt, om vi som stå på olika sidor kunde komma överens, så att det inte alltid går så, att när vi framlägga ett förslag, heter det från andra hållet: vi vilja så gärna hjälpa, men *det här* kunna vi inte göra och *det där* inte heller o. s. v. — ja, överhuvud taget tycks man inte kunna göra någonting alls. På så sätt kommer man icke ur fläcken. Herrarna från konsumentensidan må betänka, att det kan komma ett hårt bakslag, ty om man undan för undan plockar bort allt mer och mer av den motståndskraft, som produktionen på brödsädesområdet har, böra ni icke göra er för säkra, att det inte kommer en dag, då ni få ångra er. Vem trodde, när kriget bröt ut, att det var någon fara för vårt behov av spannmål och dylikt? Vi kunde ju leva på importen, om icke bönderna ville producera tillräckligt! Men det lyckades inte riktigt bra för herrarna att göra detta, och något sådant kan hända en gång till.

Det uttalades år 1919 av dåvarande jordbruksministern, att man borde företaga en del åtgärder — en liten smula, ty mycket var det inte han kom med, det skall Gud veta — i syfte att i någon mån hålla uppe den brödsädesproduktion, som kunde hålla den värsta nöden borta från vårt land, om någonting komme emellan och vi bleve avskurna från tillförsel utifrån. Allt detta har man nu glömt — det kan jag konstatera. Jag har förr efterlyst, varför man icke vill visa att det låg någon mening i ett bekant ord, som fälldes av finansministern den tiden, om att vi jordbrukare skulle visa »solidaritet». Ja, vi ha fått veta vad herrarnas tal om solidaritet åren 1917, 1918 och 1919 betydde, ett svar som i tydlighet lämnar ingenting övrigt att önska. Till och med när det gäller ett förslag, som, enligt vad som påvisats, icke kostar konsumenterna ett öre, säger man nej, och varför? Ja, jag kan knappast tro, att man gör detta bara för att slå vakt kring kvarntrusten — det kan icke vara det enda skälet, det måste vara något mera.

Jag skall nu icke längre upptaga tiden, herr talman, utan ber att få förena med med det yrkande, som framställts av herr Jönsson i Fridhill.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr förste vice talmannen, som under herr Olssons i Kullenbergstorp anförande ånyo övertagit ledningen av förhandlingarna, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande betänkande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till

Ang. kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att
utförelsevis fortsättas.
för spannmål.
(Forts.)

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,24 e. m.

In fidem
Per Cronvall.